

Leto za korekci delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar proizvedejo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

Office: 4006 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilep-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (320)
je številka
tedaj varna s prihodnje
številko našega lista po-
stea naročnina. Prosi-
mo, ponovite je tako!

Stev. (No.) 319.

Chicago, Ill., 21. oktobra (October) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

400 rudarjev je našlo smrt.

ČEZ 500 RUDARJEV SO PA Z VELIKIM TRUDOM REŠILI IZ GOREČEGA RUDNIKA.

Cardiff, Wales, 16. okt. — Ang-
leški rudarji so zdaj v globoki
žalosti.

Okrog 400 njihovih bratov je
našlo pri predvečernji kata-
strofi v univerzalnem premogov-
niku pri Senghenydu svojo smrt.

V sredo zjutraj se je podalo v
dotični jami 935 ljudi na svojo
vsakdanje delo.

Takoj nato se je izvršila grozna
eksplozija, vsled katere je začel
del premogovnika goreti.

Tako strašna je bila eksplozija,
da je vrglo več posameznih stroj-
nih delov celo skozi vhod na pro-
sto, da je bilo celo nekaj oseb, ki
so zunaj delale, smrtno ranjenih
ali pa takoj mrtvih.

Vsled junaških, neumornih re-
šilnih prizadevanj so rešili čez 500
premogarjev živih, vendar je
mnogo njih v zelo slabem stanju.

Več tisoč jokajočih žen, mater
in otrok se je zbralo pred vho-
dom v jama in tu so se odigravale
sicer pri nas, proletarcih, že na-
vadne, a tem groznejše, žalostnej-
še scene jadicovanja in obupa.

Razume se, da je bilo na nepo-
pisno veselje onih, ki so ugled-
ali rešene svoje najdražje.

Naval razburjenje, v strahu in
trepetu se zbirajoče množice je
bil tako velik, da je ovrnil obšir-
na rešilna dela in zato je morala
biti poklicana policija, da se je
mogel vzdržati red vsaj v nepo-
sredni bližini vhoda.

Iz vseh delov valeskega rudo-
kopskega distrikta je z največjo
naglico prihajalo junaško rešilno
moštvo.

Po poslednjih vesteh so našli šele
29 trupel, vendar se z gotovostjo
sklepa, da je našlo še najmanj
368 pogrešenih delavcev, mučeni-
kov — svojo smrt v požarnem
plamenu v jami.

SOCIALISTI NA DELU.

Socialistična uprava v Sche-
nectady, N. Y., je ustanovila mu-
nicipelno izdelovalnico ledu in
prodaja led brez vsakega dobič-
ka. Ko je trust ledu izposloval
sodno prepoved proti municipal-
ni izdelovalnici ledu so se zdru-
žili socialisti v mestni upravi v
privatno družbo in nadaljevali s
prodajanjem ledu po nizki ceni
ter na ta način porazili trust ledu,
kateri je dolgo odiral mesto. Žu-
pan Lunn je odpravil stari po-
godbeni sistem za javna dela in
s tem prihranil na sraženju in
tlakanju ulic tisoče dolarjev me-
stu. Uprava je dalje ustanovila
centralno nakupovalno postajo
za nakup mestnih potrebščin, s
čemer je bilo zopet prihranjenih
tisoče dolarjev. Ustanovljena je
tudi mestna lekarna, kjer se pri-
rejšajo zdravila zastoj. Vsem
učiteljem in učiteljicam javnih
šol je zvišana plača. Otroci dobe
šolske knjige in druge potrebšči-
ne brezplačno. Socialistična up-
ra je dalje prepreževala importa-
cije oboroženih barab in puškar-
jev v slučaju štrajka. Ustanovlje-
na je tudi mestna prenočevalnica
in brezplačna posredovalnica za
dobavo dela.

Vse to in še veliko več je izvr-
šila socialistična uprava tekom
dveh let, odkar je na krmilu. Ka-
pitalisti seveda ovirajo in oma-
lvažujejo delo sodrugov z vse-
mi sredstvi, kakor so to delali
kapitalisti v Milwaukee. Toda
delavci stojijo na strani svoje
uprave in pri bodočih volitvah bo-
do brez dvoma ponovno izvolili
župana Lunn in ostale sodruge
v upravo, kljub združitvi demo-
kratov in republikancev.

V Alaski so odkrili nova zlata
polja.

NESREČA NA MORJU.

Vsi časniki poročajo dan na
dan o grozni nesreči, ki se je pri-
petila dne 10. okt. na širokem
atlantskem oceanu.

Parnik angleške družbe "Vol-
turno", ki je vozil 757 potnikov
iz Rotterdamu v New York je za-
čel nenadoma goreti. V plamenu
in v razburkanih valovih je sto-
rilo 136 ljudi svoj prezgodnji
konec.

Na pomoč je prihitelo več par-
nikov, seveda šele, ko je bila la-
dija že vsa v plamenu. Z rešil-
nim delom baje niso mogli takoj
pričeti, ker je bilo preslabo mor-
je. Več rešilnih čolnov ladije
"Voluturno" se je potopilo, ko so
bili komaj spuščeni na morje in
v njih seveda vsi, ki so si iskali
na ta način rešitve pred žgočim
plamenom.

Za vzrok nesreče se navaja, da
je nek potnik na prepovedanem
prostoru kadil cigarete. Ko je
ugledal nekega mornarja, je
vrgel iz strahu gorečo cigareto
preč in ta je padla po nesreči —
ravno med eksplozivne kemika-
lije, ki so se takoj vnele in eksplodirale. Ogenj se je tako hitro šir-
ril, da je v kratkem narastel v
ogromen požar. Mornarji so se
na vso moč trudili ogenj ustaviti,
pogasiti, ali ga vsaj omejiti, toda
ves trud je bil zaman. Kapitan
ladije je ukazal neprestano poš-
ljati brezžične brzojave na vse
strani.

Parnik "Carmania" in "Gro-
ser Kurfuerst" imata največ re-
šencev na svojem krovu.

Vendar se ostro kritizira po-
stopanje nekaterih mornarjev, ki
so pokazali, da niso za na morje
in so slabši od najboljzljivih
žensk. Tudi kapitan ladije "Car-
manije", ki je prihitela z vso
paro na pomoč, pravijo, da ni
storil popolnoma svojo dolžnost.
Ko je priplul na mesto nesreče in
se približal gorečemu parniku na
približno 100 čevljev, je mirno ča-
kal, da se morje — in menda tudi
ogjenj — pomiri. Rešeni potniki
pravijo, da se jim zdi zelo čudno,
kakor, da ni vsaj v petek (10. t.
m.) zjutraj, ko se je vihar že ne-
koliko pogel — uporabil vseh
sredstev, ki so mu bili na razpo-
lago v rešitev nesrečnikov.

Nekateri potniki pripoveduje-
ji tudi, da so bili rešilni čolni la-
dije "Voluturno", katerih se je,
kakor že omenjeno, več potopilo,
tako slabi in že trhli, da niso bili
za nobeno rabo.

Od 25—30 rudarjev, ki se je
nahajalo na ponesrečeni ladiji, se
je rešilo le 7 organiziranih west-
falskih rudarjev.

Ta grozna morska nesreča je
že 14. v našem stoletju.

KDO?

Kdo je ustanovil prvi muni-
cipalni trg za led v hudi poletni
vročini za revne ljudi? Socialisti
v Schenectady, N. Y.

Kdo se je prvi potegoval za
žensko volilno pravico in direk-
tno zakonodajo? Socialisti.

Kdo je prvi razkrinkal mesar-
ski trust s takim vspehom, daje
morala zvezna zbornica sprejeti
zakon proti nečistim in ponare-
jenim živilom? Socialist Upton
Sinclair.

Kdo je prvi razkrinkal barbar-
ske razmere v West Virginiji, v
okrožju premogarjev nakar je
morala slediti kongresna preiska-
va? Socialisti!

Kdo je bil prvi župan v Zedin-
jenih državah, kateri je vzel
štrajkujoče delavce pod varstvo
mestne policije proti privatnim
puškarjem kapitalistov? Sociali-
stični župan Duncan v Butte,
Mont.

NOVA ZEMLJA.

Ruska polarna ekspedicija je
našla novo zemljo in jo imenovala
"Nicholas Second Land".

Tretji grob se je zagrnil nad delav- skim mučenikom.

10.000 stavkarjev spremlilo svojega umorjenega brata k zadnjemu počitku. Pritisk na guver- nerja, da umakne milico iz štrajkarske- ga okrožja. Tretji mesec boja ni dosti spremenil položaja. Boj do skrajnosti!

(Miners Bulletin in izvirna po-
ročila.)

Calumet, Mich., 14. okt. — Zo-
pet so zavedni rudarji, stavkarji,
korakali za krsto padlega tovari-
ša, kateri je umrl za delavska
prava. Čez 10.000 stavkarjev in
njihovih žen je zadnje nedeljo
spremlilo k zadnjemu počitku
unisknega rudarja Josipa Marini-
ća, katerega je ubil kapitalistič-
ni hlapec Pollock 8 t. m. in ka-
teri je svoj zločin na mestu plačal
s svojim lastnim življenjem. Ma-
rinčić je bil pokopan na iztočnem
pokopališču v Houghtonu. V dol-
gi vrsti pogrebov ni bilo niti eno
oko suho. Mučenik za delavske
pravice Marinčić je bil komaj
dvajset let star in zapuščal mlado
vdovo: poženjen je bil dva tedna.
Pred smrtjo je povedal Marinčić,
da je deputi Pollock prvi ustrelil
nanj in kroglja ga je zadela v tre-
buh. Dasi smrtno ranjen skočil je
Marinčić na svojega morileca, iz-
trgal mu revolver iz rok in ga
ustrelil v glavo. Pollock se je
zvrnil mrtev. Marinčić je še potem
živel en dan, na kar je umrl v bol-
nišnici. To je že tretji stavkar —
in obenem tretji Hrvat, kateri je
daroval svoje življenje za delav-
ske pravice. Časten mu spomin!

Okrožni pravdnik Anton Lucas
(Lucas) — po narodnosti Hrvat
— je ukazal aretirati devet Hrvat-
skih rudarjev, katere dolži, da so
v zvezi z umorom deputija Pollo-
cka. Vseh devet je v zaporu in
čuje se, da bodo obtoženi umora
prve vrste. To počena Lucas vzlic
izavi umrlega Marinčića, kateri je
na smrtni postelji dejal, da je on
ustrelil Pollocka z njegovim last-
nim orožjem. Tako aktiven Lucas
še ni bil odkar traja štrajk. Ko
so najeti puškarji 14. avgusta
ustrelili brez vsakega povoda dva
Hrвата v Seeberville, se ni Lucas
ganil. Sedaj je pa drugače. Štraj-
karja se sme ubiti brez diskrimi-
nacije, med tem ko je za padlim
puškarjem, kateri si je sam kriv
smrti, vse pokonec. Tako je ka-
pitalistična justica. Tako je, kadar
imajo kapitalisti sodišča v svojih
čepih.

Guverner bi rad umaknil čete.

Calumet, Mich., 16. okt. — Gu-
verner Ferris je menda že sit ve-
likanskih stroškov, ki jih ima
država z vzdrževanjem milice v
štrajkovnem okrožju in čuje se,
da hoče odpoklicati vojaške iz
skebske službe. Sporočil je civil-
nim oblastem v Houghton Co.,
da se naj potrudijo, da bodo same
brez vojaštva skrbale za red. Ko-
liko je na tem resnice, še ne vemo.

Skebje se ne upajo na solnce.

Calumet, Mich., 15. okt. — Dol-
go časa že govorijo, da bodo en-
krat tudi skebje Calumet & Hecla
družbe priredili parado po mestu
in tako pokazali, koliko jih je.
Parado bi imela voditi Mrs. Koe-
jan. Namesto zastave bi nosila na
dolgem drogu razcepane hlače
svojega možička-skeba, v ustih bi
imela fajfo in cigansko torbo na
hrbtu. To bi se imenito podalo
generalici skebov. Čakali smo in
čakali, kadaj bo ta srečni dan —

a čakamo zastoj. Skebska para-
da je šla po vodi. Kadaj so se
skebje še upali na beli dan, na
solnce? Skebje ljubijo temo, mrak
in zakotne steze, kjer jih nihče ne
vidi. Ako bi skebje paradirali, bi
moral ves čas gledati gori v zrak
ali dobi pod noge, kajti v obraz
poštenim ljudem ne morejo gle-
dati. Vsekakor bi morali imeti
"larfe" na obrazih, da bi jih
nihče ne poznal in ne čital njih-
ve sramote. Edino le poštini in
zavedni delavci gredo brez strahu
javno po ulicah; edino štrajkarji
so v stanu pogledati v oči vsake-
mu, kdor jih sreča.

Frank Kovačič, "črni Kranjec"
je tudi obesil zvezdo na prsa.
Njegova lastna žena psuje, ker jo
je sram, da je njen mož skeb.
Njegovi lastni otroci se ga bojijo
in beže pred njim. Žena mu je
rekla, da naj obleče njeno kikklo,
a ona da bo nosila njegovo hlače,
ker on ni vreden, da jih nosi.
Toda "junaški" deputi požre vse.
Njemu je rudniški boss več kot
pa žena in deca in vsi njegovi za-
vedni tovariši.

Zopet je eden skeb zaglavlil pri
skebskem delu. V Red Jacket
shaftu je nekemu italijanskemu
skebu odkrhnjena skala zdrobila
prsa. Ako bi bil fant z nami na
štrajku, bi bil še lahko živ. Kdor
drugemu jamo koplje, sam vanjo
pade.

V soboto zjutraj se je neki skeb
pri C. & H. branil iti v jama.
Menda se je že naveličal svoje
sramote. Tedaj je boss poklical
trop deputijev, ki so skeba s silo
odveli v jama. Ali ni to peonaža,
prava telesna sužnost?

Zavedni rudarji protestirajo pro-
ti gl. odboru S. H. Z.

Hrvatsko društvo "Sv. Ivan
Krstitelj" v Calumetu, katero
spada k "Slovensko-Hrvatski
Zvezi", je na svoji zadnji seji
sklenilo, da se 1.) opomni gl.
predsednika Josipa Čopa, da na-
stopi proti gl. tajniku Johnu D.
Puheku, kateri je skeb in proti
predsedniku nadzornega odbora
Johnu M. Špeharu, kateri je
kompanijski puškar, da oba opu-
stita skebarijo ali se pa umakmeta
iz glavnega odbora; 2.) da se skli-
če izvanredna konvencija S. H.
Z., katara naj izvoli drugega taj-
nika in predsednika nadz. odbora,
da ne bodo v gl. odboru sedeli
izdajalci delavstva in 3.) da se
opomne "Glasnik", da naj javi
svojim čitateljem, da sta dva
skeba v gl. odboru S. H. Z., ker do
danes še ni tega storil.

Čujemo, da se giblje tudi druga
hrvatska društva omenjene
jednote v tej smeri. Protest je po-
slovalo tudi slovensko društvo "Sv.
Petra" št. 20 S. H. Z. v Evelethu,
Minn., toda gl. odbor je ta pro-
test enostavno prezrl. Čas je že,
da zavedni rudarji nekaj ukrene-
mo, kajti nezasišana sramota je,
da je gl. tajnik skeb. To je dobra
lekcija za člane takih društev in
jednot. Pristopajte v jednote, ki
prepuščejo svojim članom ske-
barijo pod kaznijo izključitve.
(Nadaljevanje na 5. strani v 1.
koloni.)

SULZER Odstavljen.

William Sulzer, demokratiški
guverner države New York, je bil
zadnji petek po zakonodajnem
sodišču odstavljen iz urada. So-
dišče je izreklo, da je kriv krivo-
prisižništva in sleparskega poro-
čila glede kampanjskih prispev-
kov, ki jih je prejel pri svojih
zadnjih volitvah. Njegovo mesto
sedaj zaseda podguverner Martin
H. Glynn. Sulzer je padel radi
tega, ker se je zameril zloglasne-
mu Charles J. Murphy-ju, kateri
je politični boss nele države New
York. Murphy in njegova banda,
ki je znana pod imenom "Tammaney", je pravi guverner v New
Yorku. Sulzer je bil le hlapec in
ker ni hotel slepo ubogati svojega
gospodarja, moral je iti. Sedaj je
Sulzer lahko prepričan, da ni bil
nikoli noben guverner. Tako je
kapitalistična politika.

OBOROŽENI HLAPECI KAPITA- LIZMA POBIJAJO PREMO- GARJE V COLORADU.

Forbes, Colo. — Četa privatnih
puškarjev in deputijev pod vod-
stvom šerifa Grishama je uprav-
tolovajsko napadla šotarišče
štrajkaajočih premogarjev v bli-
žini tega mesta. Napadaleci so
imeli seboj strojno puško na avto-
mobilu, katero so namerili na šo-
tore ob peti uri zjutraj (18. t. m.)
in oddali več strelcev. Premogarji
so se branili s čimer so se mogli
in v boju, ki je trajal dve uri, je
obležal eden premogar mrtev in
dva smrtno ranjena; obležala sta
smrtno ranjena tudi dva puškar-
ja.

Štrajk v premogarskem okrož-
ju v Coloradu je sedaj splošen;
deset tisoč mož je v stavki.

"OBREDNI UMOR" V RUSIJI.

V Kijevu na Ruskem se te dni
vrši sodni proces, ki obrača nase
pozornost celega sveta. Neki žid
Beiles je obtožen, da je umoril
pravoslavne ruskega dečka Ju-
zinskega. Državno tožilstvo
hoče "dokazati", da je bil umor
izvršen z namenom, da so židje
dobili kristjansko kri za svoje
verske obrede. Vera ali pravza-
prav vraževera, da Judje rabijo
kristjansko kri za svoje obrede,
izvirja še iz srednjega veka in je
vdomačena le med priprostimi,
babjevernimi ljudmi. Danes pa
vidimo, da se to babjeverstvo dr-
ži tudi ruskih oblasti, kar jim pa
ni zameriti, kajti oficijelna Ru-
sija je v splošnem tako barbar-
ska, da je še 500 let zadaj za ci-
viliziranim svetom. Nad tem bar-
barskim procesom se ne zgraža
le ves civilizirani svet izven Ru-
sije, temveč tudi pametni ljudje
v sami Rusiji žigosajo carjeve
tožnike. Neki protizidovski list v
Kijevu je pisal, da carjevi tožni-
ki ravnaajo z obtoženim židom ta-
ka, kakor zdravniki z živim kun-
cem, kadar ga položijo na mizo, da
ga razrežejo na živem v razisko-
valne svrhe. Beilis bo nedvomno
oproščen, ker država nima nobe-
nih dokazov za "obredni umor"
in to bo za mračno Rusijo nova
nesmrtna blamaža, kakoršnih je
car že vaju.

STAVKE NA ANGLEŠKEM.

London.—Stavka pri družbi za
omnibuse Tilling je izbruhnila v
polnem obsegu. Več kakor 600
uslužbencev je v stavki.

Liverpool.—Stopetdeset delav-
cev, ki so bili zaposleni na tovor-
nem kolodvoru Oheshirske želez-
nice, se je 19. sept. pridružilo
stavkujočim.

London.—V Manchesteru poč-
va vse delo. V luki stavka 5000
delavcev. Zaradi stavke pri pod-
jetjih za omnibuse je posredova-
lo trgovinsko ministrstvo, ki je
povabilo obe stranki, naj pošlje-
ta v ponedeljek svoje zastopnike
na dogovor.

Iz Washingtona poročajo, da je
predsednik Wilson nevarno zbo-
lel.

Kranjski Janez in Carnegie.

DA OHRANI SUZNJE JEKLA V TEMI IN MRTVILU — DO- BIL JE NAGRADO — CER- KVENE ORGLE!

Kranjski Janez v Jolietu si je
pridobil velike zaslugе za — ka-
pitalizem. In kapitalisti so ga na-
gradili za zaslugę — kupili so mu
nove orgle za jolietso cerkev.

O tem poroča z velikim pompom
"Amerikanski Slovenec".

"G. Andrew Carnegie, znani
"kralj jekla", je pravkar obve-
stil Rev. Johna Kranjca, župni-
ka slovenske fare sv. Jožefa v
Jolietu, Ill., da dobi naša cerkev
v kratkem prelepo (!) darilo od
g. Carnegieja — krasne nove
orgle, primerne velikosti in slo-
gu cerkve ter vredne nad \$6000."

Dalje pravi "A. S.":

"Nove orgle je izposloval Rev.
John Kranjec, naš za cerkev in
šolo neumorno skrbeti dušni pa-
stir (O jejenata!). To so že
tretje orgle, ki jih je izposloval
Rev. John Kranjec od g. Carnegie-
ja za slovenske cerkve. Edino-
le po Rev. John Kranjčevi zaslugi
ozir. prošnji je g. Andrew Carnegie
daroval orgle trojim sloven-
skim cerkvam v Ameriki, in sicer
najprvo cerkvi v Pittsburghu,
Pa., potem cerkvi v South Chicago,
Ill., in sedaj naši cerkvi v
Jolietu, Ill."

Tu ga imate! Lepše se ni mogel
razgaliti. Carnegie je sovlastnik
jeklarskih peklov v več mestih.
Njegovi milijoni se stekajo iz krva-
vih žuljev in potnih srag sužnjev
jekla, ki garajo v peklih 12—14
ur za poldrugi dolar in manj
dnevno. Ti sužnji — med katere
spadajo tudi slovenski delavci v
Jolietu, So. Chicagi in v Pitts-
burghu — niso organizirani. Car-
negi in ostali velekrvosevi na čelu
jeklarskega trusta delajo na
to, da so sužnji jekla neorganizirani,
da ostanejo v večini temi in
mrtvilu, ker le na ta način jih je
mogoče nečloveško izkoriščati. Da
pa ostanejo sužnji v temi, zato
skrbijo v prvi vrsti popje, ki
imajo nezavedne delavce v svojih
krempljih. Kranjski Janez se je
ves čas svojega popovanja izka-
zal kot zvest sluga jeklarskih
carjev. Služil je kapitalistom v
Pittsburghu, kjer je največji
Carnegijev pekel v Ameriki; slu-
žil je v So. Chicagi, kjer je drugi
pekel in služi še v Jolietu, kjer
je tretji pekel. V vseh treh mestih
si je pridobil velike zaslugę kakor
hobna "A. S." in v vseh treh me-
stih ga je car Carnegie nagradil
z — orglami. Carnegie ne daje
daril kar takole; on ve, zakaj da.
Carnegie se je prepričal, da je
Janez dober sluga za poneumne-
vanje jeklarskih sužnjev, zato mu
je milostno vrgel nekaj tisočakov,
ki jih je izprešal iz revnih sloven-
skih sužnjev. Ko je isti Carnegie
lanskega leta "milostno" poklo-
nil nekemu mestu v državi Ohio
darilo za novo knjižnico, zavrnil
je mestni zbor darilo z opombo,
da mesto ne mara Carnegijevih
dolarjev, ki se jih drži kri izkori-
ščanih delavcev.

Kako dolgo bodo jeklarski suž-
nji v Jolietu še capljali za Jane-
zom, hlapcem jeklarskih carjev?

TAKI KI JUGOSL. SOCIALI-
STIČNIH KLUBOV V CHI-
CAGO, POZOR!

V nedeljo dne 26. oktobra t. l.
ob 9. uri zjutra se vrši v prostori
Radniške Straje konferenca
vseh tajnikov Jugosl. soc. klubov
v Chicagi. Na tej konferenci,
kateri prisustvuje tudi odbor za
izdelanje pravil za Vjeće, se bo-
do sprejela pravila za bodoče
Vjeće.

ADDRESS ALL MAIL FOR
'PROLETAREC' HEREAFTER
TO THE FOLLOWING AD-
DRESS: 4006 WEST 31ST ST.,
CHICAGO, ILLINOIS.

SPREMENBA NASLOVA.

Vse denarne pošiljave in dopise
tlačoče se lista Proletarca, je v bo-
doče nasloviti na sledeči naslov:

Proletarec, 4006 W. 31st Str., Chicago, Ill.

Iz naselbin.

Secundo, Colo.

Cenjani urednik Proletarca!

Ker se nisem čital dopisa od tu, kar traja štrajk, naj tedaj jaz pišem par vrstic.

Kolikor nas je šlo na štrajk, smo zapustili kampo in smo zdaj v bližnjem mestecu, v Secundo. Tukaj smo nekateri v šotorih, pa seveda tudi po hišah.

Kakor vse kaže, mora biti štrajk dobljen v prid unije. Seveda nam dela skazajo nekaj umazanih skebov, ki hodijo še vedno delati, a katerih vsak se že od daleč spozna, ker si ne upa pogledati človeku v lice.

Sram Vas bodi propalce, ker sebi, drugim in vašim otrokom kruh kradete. Največ skebajo madžari, ker so skoro vsi ostali pri delu.

Prosim vas, ponatistite imena slovenskih skebov. Če kateri od teh umazancev delo pusti, vam bodem že naznanil, če stori to v kratkem in stopi tudi v unijo.

Slovenski garjevi so sledeči:

John Selak, Frank Grlica, Fr. Kauzer, Loj. Habianič, Joe Maurer in njegov sin, Hočevan.

Hrvatje:

Joe Furlan, Martin Kavčič, Ilija Obušina, Mike Popović, J. Pernie, Alex Dervidović, Pavel Klobasa, Valent Jager, Pavel Koršek, John Šuster, Mike Smida, Joe Smida, Valent Boldzar.

Nemci:

Herman Strangfield, Fr. Arlisch in še več drugih, katerih imena pa niso znana.

Rojaki, zapomnite si ta imena: če pride kateri izmed teh v drugi kraj, da boste vedeli, da je skeb!

Pozdrav vsem proletarcem. Tebi vrli list pa želim veliko naročnikov!

Štrajkar.

AURORA, MINN.

Rdeča nedelja.

Ko je Judež Iskarijot prodal svojega učenika — sina tesarjevega, — ga je poljubil na lice; ravno tako delajo dandanašnji njegovi ("Kristovi") namestniki napram delavcem — trpinom. Ali ni tako, Jože, romar svete dežele? Ko je stopil prvič na Aurora, Biwabik, se je nekje ba je izrazil: "Nekaj socialističnih smeti je tukaj, te moram 'aklirati' pa bo šlo" — in res je začel rovat na vse pretege; a opravi ni ničesar, pač pa je udril naše vrste. Sedaj, ko vidi, da se naše vrste množijo, sedaj je pa začel, čuiste in strmite, hvaliti socialiste, da so "oke", kako lepo uče otroke in kaj še vse: se pozdravljat jih pušča. Mislil si je, mogoče se bodo prevzeli hvale in bodo postali "bravci". Ne boš Jože, le ti "futraj" tvoje "bravce" s tako hrano. Ako nimajo novejšega železeca, se tudi njim enkrat zadosti. In to je tisti romar svete dežele, ki piše v ameriškem plemenem neki evangelij. To je tisti Pollak, ki je še dolžan priti na debato, za kar je dal častno besedo, a spomnil je še ni. To je tisti katoliški duhovnik, ki ima celo gimnazijo za seboj, pa ni prišel dne 6. julija na shod debatirati s preprostim delavcem, ki ima za seboj trirazredno ljudsko šolo. Skril se je pod klop.

Sedaj naj pa premislijo bravei "A. S." kakšno duševno hrano morajo uživati. On, Pollak, ki se kaže kot najbolj učenega, si ne upa stopiti v debato s preprostim delavcem. A svojim "bravcem" pa pridige piše. Izpred altarja čita krvave romane, ali Mali. — Ko je dobil v roke Skazi-Mirjevo Mico, se je bahal z njo po železnicih in nlicah; v cerkvi je grdil socialiste, obešal jim na vrat umor itd. No, ko se je zvedelo na o umoru oziroma o morilu H. Schmidtu, se je pa razkačel ter obravnaval groznega morilca, češ, bil je blezen. Zakaj toliko vpitja, ker veste, da kdor ima kolikar zdrave pameti, se vam smeje. Torej umor Malijev je v zvezi s socializmom, s kom je pa v zvezi umor soproge H. Schmidta, kat. duhovnika? Ali ni ravno socializem proti umoru? Gos. Pollak, pridite se poučiti v našo dvorano, potem šele zlijavte vašanski smrad na nas. Vprašam vas nekaj vprašanj, ako jih morete odgovoriti. Ali niso socialisti čelga sveta protestirali proti

splošnemu klanju, vojni in protestirajo še danes? Nasprotno pa duhovniki nosijo križ pred vojno ter navdušujejo za moritev. Ali ni kriva cerkev umorov, kateri se vrše, vsaj delno? Evo vam dokaz! Vojaški duhovnik blagoslovil puško, nož, sabljo, top, vojno ledjo, navdušuje vojake za moritev. Ali ne udiro torej ravno duhovniki moriti? Ali niso katoliški duhovniki in njihova inkvizicija umorili na tisoče oseb, namišljenih coprnice itd.? Ali niso ravno "Veliki duhovni" umorili sina tesarjevega. Ali ni Mačeh Čenstohovski umoril svojega lastnega brata zaradi pohotnosti? Takih in enakih vprašanj je, da kar smrdi. Kaj mislite, da mladenci, ki pride iz farovške šole v javno življenje, navdahnjeni skozinskozi za moritev, da je potem tisti kar čez noč socialist, ko stori umor? Ali ni imel lepega nauka od svojih učiteljev — duhovnov, streljaj, kolji, pobijaj; gre se za križ? In tako je tudi storil. Zatorej naj bo povedano enkrat za vselej, za umore in pojbe je odgovoren tisti, ki priporoča moritev, tisti, ki blagoslavlja morilno orožje, tisti, ki moli naprej svojim "bravcem" ovcem, da bi dal Bog veliko zmago, uspeh morilnemu orožju napram sovražniku, katerega še nikdar niso videli. Zatorej gospod Polak, odgovorite stvarno, govorite resnice, katera Vas v oči bode. Pustite socialiste v miru, ne zavijajte resnice, ker čas ni več daleč, ko bode delavec spregledal, kdo ga izkorišča. Namesto, da blatite zavedne delavce, odprite oči tistim, ki so še zaslepljeni. Povejte jim, da je socializem gospodarski nauk in nič drugega.

"A. S." piše nekaj, kam gre denar, ki ga nakolektajo socialisti. Modri Janez in Jože, kam pa gre vaš denar, ko ga kolektate Vi in vaši "bravci"? Modri Janez in Jože nista še besedice znila v cerkvi v korist štrajkarjev, dasiravno sta plačana od denarja, ki je izprisan iz delavcev in cerkev je narejena z ravno istim denarjem. Ali ni pri socialistih ravno drugače? Ali socialisti ne nabirajo prostovoljnih prispevkov? Poglejte žandarija Lukea; ima veliko cerkev in dvorano, ki je napravljena z delavskim grošem. Ali jim pusti zborovati v njej, v njihovo korist? Kaj še, priporoča jim, naj gredo delati, češ, da je štrajk že končan. Da pa ne bodo gospodje Janez, Jože in Lukee i. dr. v skrbeh, kam gre denar, ki ga naberejo socialisti, vam naj bo povedano enkrat za vselej: denar gre za izobrazbo, za podporo delavcev v boju zoper najhujšega sovražnika, kapitalizem. Modri Janez piše: "Soc. vojačeli se vozijo iz mesta v mesto" itd. Janez, ali hodiš Ti peš in bos? Ali se ne voziš v "pulman karah" in pijes šampanjec na stroške delavcev? Janez in Jože, povejte, kdaj sta še Vidva in Vaši kolegi pomagala štrajkarjem do zmage? Zakaj torej vpijeta: "Vera je v nevarnosti, cerkev je v nevarnosti!" Zakaj ne povesta resnice, da je nauk Krista, sina tesarjevega, izrabljan od Vas, katoliških duhovnikov v Vašo lastno korist in v pogubo delavcev? Nauk sina tesarjevega spoštujte vsak zaveden delavec, posebno na socialist, ali kje je tisti lep nauk Krista? Pri Vas duhovnikih ga ni, pa če ga tudi iščemo opelnde z lučjo. Nauk Krista, sina tesarjevega je nauk za zboljšanje krivičnega sistema in socializem temelji popolnoma na naukih, katere je učil Krist, sin tesarjev, katereza so umorili duhovniki. Krist je rekel: "Pojdite in učite moj nauk, bojujte se za pravico ubogih, teptanih". — In Vi, ki pravite, da ena sveta masa reši dušo v ieah, zakaj pa jemljete po sto in več maš za eno samo dušo? Ako se reši eno dušo iz viš z eno mašo, zakaj jemljete za eno umrlo osebo po več denarjev za maše? Zakaj ne poveste nevednemu človeku v obraz, da ena maša zadostuje? Če ste Vi Kristovi namestniki, potem se udi vse neha! Brez daljšega komentarja!

Soc. pozdrav!

"Nanovo pečeni socialisti."

Chisholm, Minn.

Cenj. sodr. urednik Proletarca!

Hočem vam danes nekoliko poročati o tukajšnjih delavskih razmerah, v katerih sedaj živimo.

Zasluge je primeroma slab, tako, da se nekateri družine tu silno težko preživljajo, akoravno se dela stalno vsaki dan. Vzrok je temu premajhno plačilo od rekordnega dela v jami na prostorih. Po tukajšnjih rudnikih so si delavni prostori različni eden od drugega, kakor noč in dan, seveda, kar se tiče zaslužka. Rekordna plača na prostorih je pa le brez razlike povsod jednaka.

Rudarsko delo je pa povsem skoro vse rekordno. Prav malo kje se dobi izjemo, da se dela na račun kompanijskega šihata.

Kaj se more torej zaslužiti, ko je tukaj veliko več slabih delavnih prostorov, kakor pa dobrih; rekordne plače so pa tako nizke, da se na slabih prostorih dela kompaniji takorekoč — zastoj.

Na takih slabih prostorih ne dobimo delavci nobenega plačila za vrednost svojega trdega dela.

V navadi je tukaj tako: Ako pride dale iskati ga dobiš, ampak kakšnega — da nič ne zaslužiš, čeprav tako trdo delaš, da dušo pri njemu pustiš. — Tu vidiš vsaki čas kakoga "majnarja", ki pusti delo in gre iz jame domov. Napravijo par šihotov, pa sprevidijo, da ne bo nič; — zato puste vse skup. pa gredo naprej s trebuhom za kruhom.

Drugi se zopet vesele, ker dobe ono delo, ki so ga predniki pustili.

Navadno se pa pri tem še govori: "Morebiti oni zadnji mož niso bili prav izvežbani v tem delu, da niso mogli nič zaslužiti. Morda niso tudi do skrajne sile trdo delali. Ali lahko, da so delali tudi zvesto, varno, kajti zvesto delo tudi nekaj zamudi, da se ne zasluži toliko. Mi bomo pa za služili." — se pogovarjajo med seboj. "Moramo zaslužiti primerno plačo, kakor se gre, če se nam prav vse žile na rokah potrgajo." In res delajo na onem prostoru.

Delajo kakih šest do sedem šihotov, pa zopet se vidi, da še 25 c nimajo zasluženega na posamezne šihote pri tej rekordni plači. "Pri tem delu ni nič. Je, bomo pa delodajalec 'popokali', da nam mora večjo plačo dati k temu delu, saj tudi sam lahko vidi, da se s tem ne more nič narediti."

In res, navadno pride delodajalec na njih prostor; pa ga prosijo: "Zvičaj nam plačo tukaj, kakor je od 'kare' ali 'fita'. On pa ošabno spregovori: "Če nečete delati za to plačo, pa pojdite iz 'majne' ven."

Dosti imam drugih mož, ki mi bodo radi delali za to plačo."

Če se kateremu po sreči nakljuži, kakor bi srečno zadel, da dobi boljši prostor, kjer more kaj zaslužiti, mu pa delodajalec kaj hitro plačo zniža, da se mora reševati delavec ves strgati, če hoče zopet kaj zaslužiti.

Tako se godi tu od dne do dne, od meseca do meseca od leta do leta.

To je popolno, skrajno izkoriščanje dandanašnjega gnijlega sistema, pa tudi vzgled, kako se godi nezdrženim delavcem!

J. R.

La Salle, Ill.

Dragi mi sodrug urednik!

Posiljam zopet nekaj sladkih korenin od našega dobro napredujočega kluba št. 4. Mislim, da je moja dolžnost sporočiti vsem sodrugom in čitateljem "Proletarca", zakaj klub št. 4. tako dobro napreduje. Vzrok je to, ker ima naš klub zopet več dobrih organizatorjev in to so znani F. R.—n, L. K.—r, J. J.—č in A. K.—o. Zatorej ni čudno, da je zadnje nedeljo pristopilo 7 novih članov v naš klub in še trije bi pristopili, pa jih je delo zadržalo. Prvo nedeljo v novembru dobimo še te tri, ali pa še več, če bodo ti naši gori omenjeni organizatorji še znanprej tako dobro delovali v našo korist. Pa to ni samo klubova korist, ampak tudi naročniki našega delavskega lista "Proletarca" rasto, kakor gobe po dežju, kadar se kateri teh organizatorjev poda s svojim dopisom na daljino pot. — v jolietški plenico agitrat. Vsakokrat nam pridobi novih čvrstih sodrugov za klub in naročnikov za "Proletarca". Mi si seveda ne moremo želeči boljših organi-

zatorjev, kakor so gori omenjeni; zatorej Vi novi organizatorji, delujte naprej! Nič se ne bojte za plačilo; ga gotovo dobite (keš), kadar se kateri oglasi zanj, seveda pa ne v zlatih cekinčkih!

Pozdrav vsem sodrugom!

Rdečkar.

Chisholm, Minn.

Dobi me znanec in me vpraša, li čitam A. S. Odgovorim mu, da je moj čas predrag, da bi si ga kratal s kakšnimi brezvestnimi in neznajčajnimi psovskami, katere bi utegnil videti v listu A. S. Vseeno se rajši potrudim do kakšnega poučnega čtiva, kakor do zašofnanih psovov kakšnega "farja", ki so navadno v A. S.

Nato mi znanec ponovno ponudi list A. S. in reče:

"Poglej te 'dobitnice', kako so pisane. S tem je pokazana vsa modrost Kranjca in Sojarja." Primem in čitam — in sicer št. 70.

Prečitam "Drobtinice". Že takoj v začetku zapazim, da hoče pisatelj na vsak način še vedno siliti piščanca nazaj v lupino, iz katere se je izvalil.

Pri vsem tem je dovolj dokazano, da je pisatelj "trompihelna" gotovo vso umotvorno vedo pustil pri kakšni "farški" zaljubljeni Adamovi tovarišici.

V svojih Drobtiniceh pove tudi marsikaj, v kar še sam ne verjame.

Kdo je spodbujal grške umetnike — kiparje, slikarje itd., da so ustvarjali prave umotvore? Je li to res storila — religija?

Veliko boljše bi bilo za Kranjca, ako se ne bi vedno hvalil:

"Kdor se ni nič učil, nič ne zna, kajti grški modrijani in umetniki takrat še niso posečali tako visokih šol, kakor jih je on. Če bi on ne hodil toliko časa v šolo in se toliko učil, (da nič ne ve) — bi mogoče tudi on postal kak neprekošljiv modrijan, ali pa umetnik."

E, pa on se tudi sedaj zaveda samega sebe in si misli, da mora postati nepremagljiv, breznačajni psovalec, kateremu ne bi mogel nihče blizu z resnico.

Vendar bi bilo skoro boljše, da bi tudi to opustil, kajti takih umetnikov, obrekovalcev in psovancev, se ni nikdar, — tudi pred tisočletji ne — manjkalo; — torej tudi tu ne more ostati edin na svojem vzvišenem mestu v svetovni zgodovini. Boljše bi bilo zanj, da se ne bi nič učil, bi vsaj tudi lahko rekel, da nič ne zna, pa nihče mu ne bi oporekal.

"A. S." bi na vsak način zopet rad spravil vso umetnost in znanost pod rimskokatoliško cerkveno kontrolo, kakor je bilo nekaj, da bi papež in duhovniki vladali cel svet in vso kulturo.

Ali, dragi moji, tu vam je že odklenkalo — zato ne silite zopet piščanca nazaj v lupino, ker on noče nazaj — ampak se hoče pristo razvijati dalje. Sicer je danes — žal — izobrazba in umetnost še odvisna od moloha kapitalizma — kajti on je premagal religijo, — ali upajmo, da tudi to mine.

Zapomnite si, da je prepozno siliti se tja, kjer vas več ne potrebujejo.

Verujte vi v svoje bogove, kolikor hočete, a pustite nas s svojimi degnamami v miru.

Socializem ne pripoznava razlike med človeškimi bitji in se odločno bori proti sužnosti.

Rimskokat. vera uči obratno, da moramo biti vedno podložni svojim višjim, kar bi se reklo z drugimi besedami: "Kogar živiš, temu se klanjaj; — robuj mu potrpežljivo in vdano!"

Da se mora vsak razredno zaveden delavec boriti proti takim naukom, je pa menda popolnoma jasno.

Na drugi strani v isti številki se hoče neki F. L. iz Chisholma, Minn. potruditi za neslanega drobtinčarja, češ, kako hud poper bo to za nekatere nasprotnike.

O, ti ubogi suženj — duševno pač rimske hierarhije, telesno pa Steel Trusta!

Premišli, F. L., da se ne bode nihče, ki ima kolikarjak, zdravih možgan, katere hoče rabiti sam v svojo korist, — oziral na takšno otročje preganjanje in provanje.

Kaj takega se je upoštevalo le v starodavnih časih med neolikanimi ljudmi, zdaj so pa časi, da se taka vprašanja rešujejo le s stvarnostjo.

Torej F. L., le tako naprej za vero in narod!

Vedi, da so se ljudje tudi na Chisholmu začeli zavedati, sicer počasi, a vztrajno in vedi, da se že zdaj vedna ne zanima več za psovke v "A. S."

Ko listam dalje, zapazim naslov: "Socialistični značaj". Podpisan je A. K. — Temu rimskemu jetniku hočem na kratko vse pojasniti, ker vem, da dotični osebnost mene misli. Naj bo torej bolj na jasnem!

Da se pripoznam za socialista, s tem sem bil dosedaj še vedno ponosen, ker tudi vem, zakaj sem socialist in vem tudi, zakaj se borim za socializem. Ni me še bilo sram odgovoriti na vprašanja glede socializma.

Zraven tega pripomnim tudi, da Vas je še veliko takšnih, kakor A. K., ki se borite proti, in se nas socialistov bojite, pa vam socializem ni prav nič znan in poleg tega tudi položaj, v katerem živite, ne.

Član katoliške jednote sem pa postal še tisti čas, ko sem vedel o delavskem položaju in gibanju toliko, kakor ve "Kranjski Janez", pisatelj "trompihelna" in tudi že omenjeni A. K.

Kar se tiče delegacije, jo pa sprejemam vedno, ako me društveni bratje izvolijo in pripoznajo za zaupnega; nikdar je pa ne kupujem za "visko in pivo."

Za slovensko dvorano sem bil pa tudi že več let, kakor sem še danes.

Seveda ima ljudstvo tudi prav, ko se brani dvojnih stroškov, ko vidi, koliko mora že dosedaj plačevati duhovnom in cerkvam.

Delavci, spreglejte in spoznajte, kaj je socializem.

Najboljše je pač, da se o tem sami prepričate.

Nikakor pa ne mislite, da je "A. S." socialistični list. On to ni! Ako želite vedeti kaj o socializmu, potem si naročite "Proletarca" in ga pazljivo prečitajte.

Delavci, zbudite se in spoznajte, kje imate hude, pekoče rane, da jih moremo z združeno močjo zaceliti — odpraviti.

Na milijone ljudi se prebuja, prebudite se tudi Vi, Slovenci in se borite neustrašeno za svoje osvobodjenje, za svoje pravice.

S soc. pozdravom!

A. Mahne.

Biwabik, Minn.

Dragi Proletarec, zopet Ti imam nekaj vrstic poročati iz našega železnega okrožja, iz mesta Biwabika.

Frank Južina in njegov prijatelj sta šla dne 22. septembra letošnjega leta vprašati našega Poljskegačiča, bi li hotel krstiti otroka Fran Južniatu.

Otrok se je rodil 28. avgusta, a ker je bil naprošeni krstni boter na konvenciji, se je stvar malo zavlekla.

No, Poljskičič jima je odgovoril: "Jaz bom že krstil otroka čisto zastoj." — ako plača Frank Južina od preje zaostali dolg in tega dolga je skupno \$18.

Kako pa more biti F. J. reverendu dolžan toliko vsoto, ko mu jih ta vendar nikdar posodil ni, a zaslužil jih je pa seveda še manj.

F. J. ni Poljaka nikdar rabil. Rabil je pač njegovega prednika, pa ga je tudi pošteno plačal.

Ako bi rekel Rev. Polak F. J.: "Ti si nisi nič dal za cerkev, odkar sem jaz tu. Tvoja dolžnost bi bila, da bi tudi Ti nekaj prispeval, seveda, kolikor je v Tvoji moči in kolikor se Ti poljubi", bi dal on župniku sam iz proste volje \$20. Tako bi se zgodilo, ko bi se hotel župnik dostojno pogovoriti, ne pa ga kar tirjati in kar nenkrat \$18, češ, da je Južina to dolžan. Če mu plača ta dolg, potem šele je voljan krstiti otroka.

Kaj pa, kdo je pa še plačeval kar tja v en dan izmišljene dolgovce.

Jaz jih že ne bi hotel plačati; takega mišljenja je tudi Južina. Odgovoril je župniku, ako on noče krstiti otroka, ga bomo pa sami brez vsega rokus pokusa. Jaz mislim, da g. Rev. tudi sicer ne bo našel dosti tako neumnih backov, da bi mu na tak način plačevali, kakor on to želi.

Nekdaj sem imel "partnerja", tudi duhovnika.

Tri mesece sva delala skupaj in moram reči, da je bil delavec prve vrste.

Več je delal in tudi več naredil, kakor jaz.

Zakaj pa še drugi duhovniki ne gredo delati in si služiti kruha z žuljavo roko, kakor on?

Jaz mislim, da bi bilo boljše in bolj pošteno, kakor pa tam okrog siromakov prosičati in neprestano nadlegovati siromašne družine, ki še dostikrat za sol nimajo, kaj še za obleko, — potrebna drva, da si morejo kuhati hrano i. t. d.

Rev. Polak je vprašal F. Južino: "Kdo bode pa plačal cerkev, ako bodo vsi taki, kakor si Ti in ne bo nihče nič dal?"

F. J. mu odgovori na to: "Bog naj jo plača, saj nas tako učite vsi duhovniki in pravite: 'Saj vam Bog vse stokrat povrnil, ako ne na tem, pa na drugem svetu.' " Mi smo pa prišli na drugi svet sem v Ameriko, ker nam v Avstriji ni bilo več mogoče obstati.

Cesarski davki so tam že tako narasli, da ni več mogoče tam živeti, potem pa še duhovščina pritiska od vseh strani in vsak Ti pravi: Revez; samo daj, daj, — sam pa lahko pogineš za plotom. Kadar boš umrl, bom pa spet zaslužil. Ako mi Ti ne daš, mi bo dala pa Tvoja žena, ali otroci. Ako pa tistih nimaš, pa sorodniki, ali pa cela občina.

Zakaj pa vam duhovnikom noče Bog nič plačati, ko znate tako dobro molitvi in ste poleg tega tudi tako proketo študirani.

Bog vam noče nič dati, samo na siromake gledate, da bi vam kaj dali.

Jaz vam želim, da vam da Bog vsega v polni meri, da ne boste več siromakov odirali in denar izjemali iz njih."

Pa, ne kupičite si bogastva, saj učite revno ljudstvo, da gre lažje kamela skozi uho šivanke, kakor pa bogatin v nebeško kraljestvo.

Držite se vendar svojega nauka!

Naj zadostuje za danes, pa drugikrat še kaj!

S soc. pozdravom!

Urban s Palovč.

Chisholm, Minn.

Dragi urednik!

Posebpih novic tu nimamo, samo delo se jako težko dobi, ako človek ne pozna razmer, ki vladajo med delavcem in delodajalcem, ter njih priganjači ali bossi — podrepneži.

Grem okrog in prašam za delo kaptena.

Ta mi pravi, da me ne pozna. Povem mu, da sem že delal zanj. No, potem mi odgovori, da ima že vse polno.

Vse drugače je seveda za one, ki ga peljeje od salona do salona, ga napajajo, bossovimi babam pa galone vina kupujejo. Taki dobe delo magari sedemkrat na dan. Pa še, ko imajo že delo, podkupujejo taki kaptena in boste z denarjem, pijačo in dobrimi smodkami. Dobro se jim potem godi, tudi, če so slabi delavci in tudi, če pridejo pijani v rudnik, jim bossi nič ne rečejo.

Ali taki, ki ne napajajo svojih priganjancev, pa zgube za vsako malenkost, ali pa celo brez vzroka svoje delo.

Jaz na pr. sem zgubil delo samo zato, ker nisem hotel iti na "bord" k njegovi sestri Blatnikovi, da bi ji pomagal črepinje prati. Tega pa že ne storim, če nikdar več v chisholmskem rudniku ne delam.

Rojaki, ako se ne bomo združili, se nam bo vedno slabše godilo.

Poglejte rojake v Michiganu, kako se zdaj z njimi godi. Taki so naši izkoriščevalci!

Zdaj so izdali za nas še novo postavbo, da ne dobi nič, kdor se pobije po rudnikih.

Rojaki, bodimo že pametni, združimo se in vzrmo ta prokleti kontrakt od sebe, s katerim nas kompanija tako dere. Ona sama nam dela kontrakte, če hoče, ne pa mi!

Rojaki v Michiganu, Vi pa boste trdni in složni.

Vi garjevi, pa spreglejte že enkrat in ne hodite več delati in izdajati svoje brate sotrpine!

Naj bo za danes dovolj moje dopisa, hočem pa še drugič kaj več pisati!

Rojaki, še to naj opominam, da si naročate časopis, ki je za Vas, ne pa Slovenskega Janeza v Jolietu, ki ni za Vas, ampak le za črnoskneže!

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 91a, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 3536 E. 80 St., Cleveland, Ohio.

Zaupnik:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill, N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORAEK, 1. porotnik, West Mineral, Kansas, box 211.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 409 Ohio Street, Johnstown, Pa.
ALJOZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK.

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Uradno glasilo: PROLETAREC.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazi družveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Zdaj Vas pa lepo pozdravim in ostanem Vaš naročnik in bralec "Proletarca" do svoje zadnje ure!

J. Zabukovec.

Roslyn, Wash.

Cenjeni urednik delavskega lista "Proletarca"!

Prosim Vas, uvrstite teh par mojih vrstic v list zavednih delavcev!

Prvo, kar mi je na sren, je, da moram poslati naročnino, ker mi je že potekla.

Pošiljam torej za celo leto. Zdaj pa pridejo na vrsto delavske razmere.

Te so se nekoliko poboljšale; sicer ne dosti za nas, revne premogarje, pa tembolj za kapitaliste.

Delo se tu tudi dobi in sicer pri "Northwestern Improvement Company", ali nikomur ne svetujem hoditi sem, kajti prav nič ne vemo, koliko časa bomo tako delali.

Navadno se dela tu od 3 do 4 dni v tednu.

Zdaj smo pričeli delati od 4-5 dni, — in sicer velja to za zgoraj omenjeno kompanijo.

Je pa tu tudi nekaj drugih kompanij, pri katerih se dela skoro vsak dan.

Toda, če hoče človek dobiti delo tam, mora prinesiti s seboj vsaj \$50.00 — potem šele more priti za delo.

Ako nima teh, dobi za odgovor: "Ni nič za Te!"

Tako je, pa k takim kompanijam, kjer morajo kupiti delo — grede še celo nekateri člani naše slavne S. N. P. Jednote, katere član sem tudi jaz sam.

So li ti mogoče kaj več vredni od skebov?

Pozdrav vsem zavednim delavcem in čitateljem "Proletarca"!

G. Sumina.

Dunlo, Pa.

Na prošnjo, željo in zahtevo dopisnika v "Proletarcu", št. 317 pod imenom: "Velik sovražnik laži", prosim, da natisnete teh par vrstic!

Pisec pravi, da je prisiljen odgovarjati na napade od par oseb, ki so bili, eden v "Proletarcu", drugi pa v "Glas Srobođe". A glavno je dopisnik pozabil, to je, da to niso bili napadi, pač pa odgovor na njegov prvi napad v "Proletarcu", št. 310. Torej prvi sem bil jaz prisiljen odgovarjati v "Proletarcu" št. 313.

Kar sem tedaj pisal, pri tem tudi ostanem; tudi sem obljubil na Tvojo zahtevo opisati Tvojo surovost, (katere Ti nam predbačivaš). Ker želiš, tedaj naj bo.

Dragi čitatelj! Tu vam napišem komičen prizor, ki se je vršil prvo nedeljo v mesecu maju pod vodstvom "Velik sovražnik", a, ker kaj takega je sposoben le on v naselbini Dunlo.

Kakor sem rekel, lep nedeljski popoldan je bil: toda še do kaj mrzli večeri so bili v mesecu maju. Šel sem po cesti proti izobraževalnemu domu, kar zagledam tropo ljudi na cesti pred neko hišo. Od nasprotne strani pride prijatelj. Ko prideva skupaj,

ga takoj vprašam, kaj se tam godi? Prijatelj odgovori: "Zabavajo se!" "Kako", ga nadalje vprašam? "Z nekim starim človekom se zabavajo", mi je odgovoril zopet. Videl sem, kako so vozili samokolnico, na kateri je bil zaboj in notri star človek. Ko so spravili omenjenega iz zaboja, so ga položili na nosilnice (lesto) ter ga nesli do bližnjega hleva in ga spravili po dolgem zabavanju na hlev na pol nagega. (Lepo, starega človeka mesto v hišo, — v hlev. Lepo si napravil svoje orjaško delo. Hamba za podkovane človeka, kakor si Ti.)

Drugi dan so mi pripovedovali, kako je prišel omenjeni iz hleva premrznjen.

Drugo nedeljo v mesecu maju se je vršil spreved. Spremili smo mrtveca do groba, ga položili v grob, nakar se zopet razšli.

Mogoče bo eden ali drugi čitatelj še vprašal, koga so zagrebli? To je bil tisti stari človek, s katerim so se omenjeno nedeljo zabavali.

Nikakor pa ne trdim, da je bilo tisto (surovo) zabavanje pot k smrti, pač pa morebitna pomoč. Ali se ni vse tako godilo? Kaj praviš?

Glede društva nočnih krokarjev, naj Ti povem, zakaj je razpadlo. (Mislim pa, da sam ravno tako dobro veš, kakor jaz.) Prvič zato, ker nekateri Tvoji pristaši so se spametovali, drugič pa za to, — ker — ker ni več slovenskih — punce. Ali nisi bil povsod prvi (petelin), kjerkoli si mislil, da Ti bo kaj neslo, toda nesreča nikdar ne počiwa, povsod Ti je spodletelo; še celo na strehi. Ali ni to gola resnica?

Verjemi, da je škoda časa, da bi ga zaradi Tebe tratil, pa naj bo: ker ravno želiš, bom pa zapisal še nekaj, kako si podkovani in uljudni napram drugim narodom.

Ali se spominjaš, ko sem prišel v rovu na Tvoj prostor, tja, kjer si delal: — iz drugega prostora je pa prišel neki Slovák? Ali veš, kako si mu vrgel kamen pod nogo? Ali veš, kaj si govoril? "Prokleti Slovák, pojdi domov Boga — jaz ga bom pa — (Ne morem zapisati zadnje besede, ker se mi stidi). Ali ni to surovost Tvoja?"

Ako niso vsi ti podatki resnični, dobiš, (ako dokažeš) dvajset dolarjev nagrade.

Naravnost Ti povem, da se mi zdi take stvari neumno pisati po časopisih, ampak, ker si začel in kar iščeš, to boš našel.

To naj Ti bo dovolj!

Članom "Viharja" pa kličem: "Živeli!" Pa ne ustrašite se, ako se tak petelin stavi na nogo!

Pozdrav sem zavednim

Frank Bavdek.

Dunlo, Pa.

Sodrug urednik!

Pozvan sem od dopisnika v "Proletarcu", št. 317 glede zdravniškega fonda, katerega sva pobirala jaz in br. Strle. Dotični dam tropo ljudi na cesti pred neko hišo. Od nasprotne strani pride prijatelj. Ko prideva skupaj,

Torej dragi, veleučeni g. dopisnik, jaz hranim dotični zapisnik; br. Strle me je že večkrat opozarjal, da naj skliče sejo, bil sem pa vedno zaposlen, kar bodem tudi dokazal na seji. Ni vam treba krivde zvrčati na druge osebe. Glede Vašega namigavanja, kje je dotični denar, bodite brez skrbi, ker midva ne bodeva ušla s tremi dolarji, kajti sva v naselbini pet let ter dokazite kaj takega.

Sicer se mi pa ni potreba prati po časopisih, ker me rojaki v naselbini dovolj poznajo in ker nisem umazan. Vse rojake, kateri so prispevali v dotični fond, uljudno!!! vabim, da se udeležijo seje, katere se bode vršila dne 26. oktobra ob 9. uri dopoldan v Sl. Izob. Domu, zlasti pa vabim tiste, kateri se čutijo prizadeti, a la g. dopisnik. Vsak je dobro došel, da se stvar kar najbolje uredi.

Torej Vas še enkrat pozivljam g. dopisnik, da gotovo pridete, ker drugače ostanete. Vi isto, že veste, no, po domače rečeno — "figa mož!"

G. dopisnik (sovražnik laži) je hotel postaviti mene v neko čudno luč glede fonda ter da vsako stvar samo začnemo, ne napravimo pa nič. Torej cenj. g. sovražnik laži, tukaj vam v album!!! Prišel sem v naselbino Dunlo 1. 1908, ko ni bilo niti enega podpornega društva. Prišli smo torej z agitacijo za ustanovitev društva ter isto tudi uresničili. Vstanovilo se je društvo štev. 11 S. D. P. Zveze, dne 9. maja 1909. Dokaz, da je v društvu dobro vodstvo, je tukaj, kajti to dr. šteje danes skupno 87 članov in članice in to v naselbini, katere šteje komaj — do sto Slovencev.

Tukajšnji rojaki so pa uvidevali, da jim eno društvo ne zadoštuje v slučaju bolezni, ker podpora niti za zdravnika ne zadoštuje. Pričela se je zopet agitacija za ustanovitev društva, katero naj bi se priključilo k S. S. P. Zvezi. Da, res je, pričelo se je ter zopet uresničilo. To je faktum g. dopisnik. Društvo se je ustanovilo dne 13. nov. 1910.

In zopet je bilo nekaj rojakov, kateri bi bili radi pri treh društvih. Agitacija se je pričela. Ustanovilo se je tretje društvo, katere se je priključilo k S. N. P. Jednoti pod štev. 174. V ravno istem času se je tudi pričelo misliti na Slov. Izobr. Dom po posajenih in navdušenju sodrugov Vidrina, Kocjana, Podboja in drugih, kateri so prišli iz mesta Johnstown na ustanovni shod. Ustanovilo se je društvo ter tudi inkorporiralo pod imenom Slov. Izobr. dr. "Vihar". Za sodelovanje kličem omenjenim sodrugom: "Hvala. — Živeli!!!!" Dr. "Vihar" je imelo dohodkov v šestnajstih mesecih \$2319.57, izdatkov pa \$2289.66; torej tudi tukaj deluje vodstvo neumorno, zlasti se je brat, katerega hoče g. dopisnik očrniti, vedno trudil ter podpiral dom finacijsko ter porabil mnogo prostega časa v korist doma.

Torej g. dopisnik, tukaj vam dokaz — v štirih letih — v majhni naselbini, kakor je Dunlo, so se te stvari pričele ter tudi uresničile. Spodbite te fakte, če morete! Lažete, ko pravite, da vsako reč pričnemo, potem pa ne končamo! Dom stoji na trdni podlagi, o čemur ste se prepričali. V Vašem zadnjem dopisu pišete, da dr. "Vihar" ne napačate. To je prav, prijatelj, kajti lahko si sami razbijete tisto Vašo učeno

Ako pa hočete pisati in osebnosti "malati" po časopisih, bodete mislečim čitateljem sami dokazali, kaj da ste, kakšen narodnjak, naprednjak ali socialist, — o pardon! Oprostite g. dopisnik, socialist niste, to vem, kajti socialist ne bi z jezo v peč zagnal pravil soc. stranke ter lista, v katerem se vam je priporočala agitacija za ustanovitev soc. kluba. Poznate mogoče osebo, katere je to storila? Jaz jo poznam!

Da ste pa prišli s postavo v konflikt, je tudi res in sicer radi kaljenja miru, ali ni tako?

Pišete tudi, da bodete nasledovali naše korake še z bistrejšim očesom. To vam zelo priporočam; se lahko marsikaj dobrega naučite od priprostih delavcev, ki niso tako učeni, ko Vi, vendar pa žrtvujejo mnogo časa v splošno korist.

Torej dopisniku brez podpisa naj bode dovolj. Jaz niti pero ne

bi prijel, da me študirani g. niso pozvali, — ker imam dovolj drugega dela.

Vendar pa sem pripravljen odgovarjati na dopise veleučene gospoda in sicer z dokazi, ne pa z blufom.

Veselica z dne 1. septembra se je obnesla dobro, kajti dvorana je bila polna občinstva, za kar vsem iskrena hvala! Živa slika: "Pariška komun" z deklamacijami je bilo nekaj krasnega. Tudi burka "Anarhist" se je igrala dovolj.

Dne 1. novembra se vrši zabavni večer z burko "Mutasti muzikant", 27. novembra pa veselica z igro "Bucek v strahu". S soc. pozdravom!

Kaučič Fran.

Op. ur.

Priobčili smo še ta dva dopisa iz preobširne debate, ki prehaja pa že preveč v banalno osebno napadnje.

Upamo, da bo sedaj konec te prerekavanja, nagajivega namigavanja in opravljanja! Osebnih boji po časopisih vam ne bodo prinesli zaželjene slege in uspeha.

Detroit, Mich.

Cenjeni sodrug urednik!

Ker se ne čuje mnogo iz naše lepe detroitske naselbine, sem se jaz namenil napisati nekoliko. Nimam veliko, a to, kar imam, je prvič žalostno in drugič veselo. Žalostno je namreč, da smo izgubili iz naše srede moža, oziroma mladeniča Louis Zupana v starosti 26 let, ki se je pač nazival razrednozavednega delavca, ker to je tudi bil, — a premislil je, ugrabila ga je nam nesitna smrt — sušica. Da ga je pa vsakdo poznal in spoštoval, je dokazal njegov spreved in nje govi prijatelji sodelaveci klobučarji, ki so se popolnoma vsi udeležili spreveda in mu v zadnji poždrav poklonili krasen venec z napisom: "Zadnji poždrav od sodelavcev — klobučarjev!"

Veste, dragi sodrug, ampak v cerkvi pa nismo bili nič; zato je že spet žalostno, kaj ne? Mi smo šli od pogrebneka na pokopališče, ker smo mislili, da je tudi kar tako dobro. Na pokopališču so mu delavci zapeli dve žalostinki in tako pokazali, da tudi delavci niso tako surovi in take "afinje", kakor jih naziva nekdo tam blizu Vas, to je tisti, ki je zagovarjal nekega najnesramnejšega P. E. P. Te erke mu bodo že mogoče razjasnile, katerega mislimo in ako bo nas oni gospod še naprej zmerjal s surovimi in podlimi imeni, mu bom jaz povedal, koga je zagovarjal in kakšna "afinja" je. Za sedaj zadosti o tem!

Zdaj pa k veselju! V soboto, dne 11. t. m. je "Slov. Pev. dr. "Ljubljanski Vrh" obhajalo obletnico svojega obstanka in se je zabavalo jako krasno. Veliko se je slišalo tudi humorističnih, kakor tudi resnih govorov in da je bilo res pravo občinstvo navzoče, nam dokazujejo darovi za calumetske štrajkarje, katerih skupno vsoto vam priloženo pošiljam v znesku \$5.00. Tu se je zopet pokazalo, kako globoko simpatiziramo z vsakim delavcem in da je društvo in so pevec dr. "Ljubljanski Vrh" povsod na mestu kot zavedni možje. Torej sodrug delavci in cenjeni pevec, le tako naprej po začetni poti in zmaga bo popolna in tudi čast ne bo izostala.

Glede dela pa nimam sedaj ničesar posebnega poročati, ker je vse nekako prenapolnjeno in se delo težko dobi.

K sklepu pozdrav vsem delavcem širom Amerike!

Za dr. "Ljub. Vrh", T. V. M. K.

Klein, Mont.

Tu niso delavske razmere tako zelo slabe. Delamo vsaki dan, samo zaslužek je pa vseh vrst, kakoršen prostor kdo ima.

Ne svetujem pa vseno nikomur hoditi sem za delom, ker se ga več ne dobi.

Štrajkarji v južni Coloradi, držite se svojih zahtev! Ne postanite nihče izmed Vas Judeži, kakor so postali v Michiganu.

(Op. ur.: Žal, na drugem mestu moramo že prinašati imena coloradskih garjeveev!)

Štrajkarji, pokažite krutim kapitalistom svojo moč! Obrali so vam že itak vse meš, ali jim boste pustili, da vam požro tudi še kosti?

Bodite vztrajni in držite se trdno!

Kar nas je unijskih mož, vam bomo vsi zvesto na strani stali!

Pozdravljam vse štrajkarje v Coloradi in tim kličem: "Naprej do zmage!"

J. Starovasnik.

VERA IN ZNANOST.

Znanost uči, da se v naravi niti najmanjši, najneznatnejši atomček, (to je najmanjši, najtanjši, najjednostavnejši delček, katerega moremo dobiti, ako razstavimo, razkrojimo, recimo bodisi že katerokoli sestavino, ali prvo hočemo,) — ne more nikdar izgubiti. Ako tega priprostega dejstva verski spiritistični modrijani ne morejo overiti, morajo pač ne hote priznati, da materija res nikdar ne more izginiti, ne more biti uničena, da je torej — večna. To se pač nikakor več ne strinja z nobeno versko dogmo, toda idimo dalje. Ako nam cerkveni filozofje priznajo, da je materija res večna, kar morajo, ako hočejo biti pravični: proti temu ne morejo namreč najti nobenega pravega ugovora, ali celo protidokaza; potem je samo ob sebi razumljivo, da morajo tudi odstopiti od trditve, da je bila materija sploh kdaj in sploh od koga — šele ustvarjena. Ako ne more niti, najmanjši delček nje izginiti v nič, je pač razumljivo, da tudi ustvarjen ni mogel biti iz nič. Kakšne odgovore na to kritično vprašanje, je li materija večna, pa moremo dobiti od katoliških in drugoverskih filozofov?

V resni debati z njimi mi je odgovoril prvi: "Le Bog je večen, kajti on je ekzistiral že pred časom, to je predno je ustvaril svet, oziroma recimo prvo materijo, iz katere se je pozneje vse razvilo, kajti s tem ustvarjenjem se šele pričnjava — čas. On bo ekzistiral tudi še potem, ko bo jenjal čas, to je, ko bo uničena vsa materija, katero je on ustvaril. Da pa je res Bog ustvaril svet, to nas uči sveta vera in to mi verujemo. Kako pa je Bog ustvaril materijo in kako jo bo mogel uničiti, to je pa za nas verska skrivnost, katere mi priprosti ljudje ne moremo razumeti in Bog tudi ni dolžan, da bi jo nam razkladal, kajti razumeti jo moremo le šele potem, ko ga bomo že gledali iz obliža v obliže."

Prvemu takoj odgovorim: "Človek, Ti trdiš, da je duševni konket Bog, to je nekaj popolnoma nestvarnega, moglo ustvariti nekaj stvarnega, materialnega. Pogledimo, če je to res sploh na kak način mogoče. Vi sami trdite, da je Bog duševni konket in da je tudi takozvana človeška duša duševni konket, ustvarjen popolnoma po božji podobi, pravzaprav ne šele ustvarjen, ampak tudi on več in takorekoč del, recimo majhen atomček samega velikega Boga. Zdaj si pa predstavljajte človeka, najinteligentnejšega, najboljšega, najmodrejšega, mislite si, da je njegova "duša" dosegla še tako visoko instanco popolnosti, mislite si takih "duš" na tisoče, milijone in milijone, njih popolnost naj raste do najvišjih višav, združimo vso duševnost, ki more obstojati, skupaj, pa nam povejte, kdaj, kdaj in na kakšen način je mogoče duševnemu konketu samo s svojimi mislimi, predstavi i. t. d. ustvariti iz nič, to je brez vsakega nekaj, — nekaj, nekaj stvarnega, materialnega. Ako le nekoliko mislite, morate to razumeti in pritrditi, da je to res nemogoče. Misel more ostati le misel, predstava le predstava, fantazija le fantazija, ako nimate nikalih sredstev, da bi to udeležili."

Drugi filozof je izjavil: "Materije sploh ni. To je le namišljeno. Tudi naš odrešenik Jezus Kristus ni imel na sebi nič materialnega, kajti njegova človeška narava in narava sploh je le domišljija. V resnici obstoja samo duševnost."

Mislím, da se ta izjava ne strinja z nobeno versko resnico, dasi jo je podal sam katoliški kanonik, profesor verouka in član izpraševalne komisije za verouk. Ako pa hočemo stvarno razpravljati o tem, moramo poprej šele preiskati, li sploh obstajajo duševni konketi, ali ne.

Iti moramo na široko polje psihologije ali dušeslovja. Ako preiskujemo, kako nastajajo mišič občutki, znanje, nazori, predstave, — fantazije, razni čuti itd

itd. sploh vse naše mišljenje in čutenje, ne najdemo prav nikdar in nikjer nobene potrebe, nikakega stika s čeno nadnaravnim, z "dušo".

"Dušo" moremo imenovati pač le abstrakt vseh abstraktov, ki ni nič konkretnega, ki ne more nikdar obstojati samo zase. Je, kakor na primer beseda "lepo-ta", ki tudi ni nič samo zase, to je nič konkretnega, ampak jo moremo le — abstrahirati g. nečesa.

Ne, tretji katoliški filozof, spiritist mi je pa odgovoril:

"Priznam, da je materija večna, toda vztrajam na tem, da ekzistira tudi duševni konket "Bog", ki je ravnotako večni, in — ki vlada in urejuje to materijo."

Ta tretji je še dancs eden najuplvičnejših, najuglednejših, najznamenitejših katoliških, spiritističnih filozofov med Slovenci. Še zdaj bide javno oster boj proti vsem nasprotnikom katoliške vere. Še vedno trdi, da je veren katoličan. Toda vprašam Vas, se li njegova izjava strinja z verskimi nauki? Hočemo imeti li zdaj dve veliki uganjki mesto ene same naravne? Naravi pač ni potreba, da jo kdo vlada; ona se vlada sama; po svojih naravnih zakonih. Ona je sam večni svoj gospodar, v večnem se izpreminjanju — življenju — sam svoj bog.

— S. —

NOVA BALKANSKA VOJNA.

Vzroki Arnavtke vstaje.

Belgrad, 28. sept. — Srbski tiskovni urad objavlja: Da je imela Srbija odkrito srčno željo, da ohrani mir in izvrši voljo velesil, dokazuje dejstvo, da je takoj izvedla demobilizacijo armade, kar se gotovo ne bi bilo zgodilo, če bi bila Srbija imela zahrbtno misli. Gotovo ne bi bilo niti prišlo do vpada Albancev na srbsko ozemlje, če bi se bila labanska meja zasedla z znatno vojaško silo in tako že naprej vzela vsako možnost oboroženega vzmernirjenja od strani Arnavtov. Priprčanje, da bo mir zagotovljen, meja zavarovana, in da se zagotovi od velesil v Albaniji zaželeno stanje reda in varnosti, je doprineslo, da je Srbija povsem nepričakovano doživela zadnje neugodne dogodke. Dokler so imele srbske čete zasedene albansko ozemlje, je tam vladal red in varnost. Ko so se umaknile srbske čete, so albanski kraji zopet padli v staro anarhijo. Vsakdo se bo spominjal, da so se Albanci v času srbske okupacije obnašali mirno, deloma celo prijazno in postrežljivo. Da sedaj ni tako, se lahko smatra za dokaz, da so bili Albanci sedaj od svojih voditeljev in njih zaplečnikov v politične namene naščuvani. Razun tega je neresnično, da bi se bili Albanci, ki žive na srbskih tleh, uprli zoper srbsko gospodstvo. Srbski Albanci so tudi v sedanjem trenutku popolnoma mirni in lojalni, izvzemši malo osamljenih slučajev, v katerih se lahko dokaže, da so Arnavti iz Albanije zapeljali svoje tovariše to stran srbske meje na nelojalna dejanja. Da so Arnavti pleneči in moreči udrli na srbsko ozemlje in morali organizirati pravo vojno zoper Srbijo, je drug dokaz, da se jim spuntanje srbskih krajev ni posrečilo in da ne kažejo srbski Albanci nič volje, da bi šli za svoje rojake onstran meje po kostanj v žerjavico. Naposled so vse vesti o srbskih groždajstvih, o požigih, umorih, masakrih itd., ki računajo s tem, da evropski svet ni dovolj poučen, popolnoma neresnične. Srbskemu vojaku je ta Arnavtom prirojeni način boja popolnoma neznan, kar lahko potrdi mnogo vojnih dopisnikov vseh narodnosti, ki so bili tekom dveh vojn pri srbski armadi, ter zdravniške misije vseh držav. Pooblaščenim smo, da zavrnamo vse podobne vesti o Srbiji kot hudobne tendenčne iznajdbe.

Popravek.

Uredništvo Proletarca! Prosim blagovolite popraviti v prihodnji izdaji tiskarskega škrtata na tretji strani v peti koloni zgoraj v tretji vrsti, pravilno se mora glasiiti: Od več g. tajnikov sem dobil poročilo. Ne od g. Kaker Ivan.

S pozdravom

Louis Bavdek,

gl. tajnik S. D. P. Z.

Demokratje so zopet pokazali, koliko so vredne njihove obljube pri volitvah. Dokler so bili republikanci na krmilu, se niso mogli nikdar dovolj strastno boriti proti sistemu, uradnike pri vsaki menjavi vlade izmenjati in jih storiti popolnoma odvisne od milosti predstojnikov. — Oni so zahtevali stalno nameščenje po civilnoslužbenem pravu.

Prisla je priložnost, svoj tako pavidarjan princip praktično izvesti in udeležiti.

Veljalo je, uradnike, kateri so potrebni, da se jih nastavi vsled nove carske in dohodninske — davčne postave, nastaviti po civilnoslužbenem pravu.

Demokratska konferenca reprezentacijske zbornice se je izjavila v smislu, kakor, da je s tem zadovoljna.

Toda, — v senatu so sklenili, naj bodo novi uradniki nastavljeni brez ozira na civilnoslužbeni zakon. Temu sklepu se je pridružil potem velika večina demokratske reprezentacijske zbornice, kljub prejšnjemu konferenčnemu sklepu.

Najostudnejše pri celi tej stvari je pač dejstvo, da grme zdaj republikanci proti takozvanemu "roparskemu sistemu", (kakor ga opozicija vedno imenuje), da torej z najostrejšimi besedami proklinjajo to, kar so poprej sami delali. — Znamenito je to za komedijo, katero igrajo "vredni ljudski zastopniki" svojim slepim volilecem v parlamentu.

Zaman je bilo vse opozarjanje na njihove prejšnje denunciacije "roparskega sistema": demokratje se ne zmenijo in mirno spravijo vse zaušnice.

Na vprašanje nekega republikanca, je li priporočilo kakega poslanca več vredno, kakor izpit pred civilnoslužbeno komisijo, je odgovoril demokrat Smith popolnoma mirno: "da", češ, da ne more noben doslej izprašanih uradnikov imeti onih sposobnosti, kakršne ima mož, ki je izbran od poslancev izvedencev.

Demokratje čisto dobro vedo, zakaj oni sedaj ravno tako živo zagovarjajo "roparski sistem", kakor so ga republikanci, ko so bili na krmilu.

Poljubno nastavljanje uradnikov in poljubna pomočitev prostorčkov, daje vedno ravno vladajoči stranki veliko moč. Razventega odpade tudi mnogo tisočakov za podkupljenja.

Radi tega je razumljivo, da je vsem prejšnjim svečanim obljubam in zagotovilom bifejo v obraz, kakor bi pustili, da jim to odide.

Kako vozi pri tem dežela, in da imajo Zdr. Države takoj za Rusijo najbolj korumpiran uradniški stan, zato se plemeniti gospodje ne brigajo.

Kaj bo pa storil predsednik Wilson, on, ki je preje enkrat spisal celo knjigo o škodljivosti "roparskega sistema"?

Bo li vložil svoj veto — (prepuščajem)?

Hočemo videti!

ADDRESS ALL MAIL FOR "PROLETAREC" HEREANter TO THE FOLLOWING ADDRESS: 4006 WEST 31st ST., CHICAGO, ILLINOIS.

"PRAVIČNI" KARDINAL.

Tudi delavci imajo pravico do življenja, — toda ne preveč do brega.

Če so zares pridni in se lepo obnašajo, smejo celo z dovoljenjem D'Connella-a odpovedati delo.

"Njegova eminenca", kardinal D'Connell, ki se na vso moč trudi, pridobiti si veliko ime kot socialistožre, se je zopet enkrat izkazal z eno svojih tirad.

Podvrzel se je pisateljstvu in napisal v časopisu "The Gateway" članek pod naslovom: "Prostost — pravica Kristusa", ki je na vsak način določen v odpravo socializma na celi zemeljski obli.

No, sadovi delovanja prevzisenega gospoda kardinala morajo pa vseseno še nekaj časa počakati in ne morejo dozoreti tako hitro.

D. Connell pravi v onem članku med drugim to-le:

"Naravna nezadovoljnost bo vsled kričečih agitatorjev socializma pomnožena in razširjena, — po sovražnikih Boga in ljudi, ki hočejo podreti vse osnovne temelje, na katerih je zidana človeška družba in hočejo Boga izločiti iz vesoljstva. Te vrste ljudi, ki hočejo slabost svojih pravih principov prikriti, kar pa ne morejo, je roj razdejanja.

Njihove doktrine so nestvor, ki napada temelje družine in religije. Pa ta prikazen ni nova. Jednako vrsto ljudi je opisal že sv. Pavel v svojem drugem pismu, poslanem Thesaloncem."

Sploh stoji visoki gospod očitno v boju z delavci, ki se bore za pravično človeško plačo.

Izraziti se direktno proti pravici stavanja je D'Connell, kot zastopnik katoliške cerkve, ki škili za naklonjenostjo organiziranih delavcev, preveč previden. On pravi zato le, da delavci nimajo sami pravice, organizirati se in stavkati.

Vendar se ne smatra za noben "greh" stopiti v stavko, toda potem se morajo ravnati po taktiki, ki je gospodu in predvsem pa delodajalcu všeč.

Ve tudi nekoliko o minimalnih plačah in piše:

"Vzdrževanje svojega doma je mejnik minimalne plače, ki je diktirana že po zakonih narave in odgovarja najvišjim gojitvam in naredbam.

To je pravica delavcev in da morejo to pravico braniti, se sme jo poslužiti legitimnih sredstev.

Smejo se zvezati z drugimi, da morejo to doseči in pokazati moralno moč, ki jim omogoči vzdrževanje svojih razmer, ali pa te v okvirju pravičnosti se poboljšati, odvzeti delavstvu to pravico, bi bilo tiranstvo in nepravičnost. Ono nima nobene druge poti, da bi moglo varovati svoje interese. Bogati in močni imajo polno potov v obrambo svojega. Delavcu ostane edina podpora mirne združbe."

"Razventega morejo združeni delavci mirno agitirati, da se javno mnenje uredi po njih smislu, v to, da si poboljšajo svoje resnične potrebe.

Vsako tako agitiranje pa mora biti vodeno v smislu postave in se mora vzdržati vsakega nasilstva. Vedno mora jemati ozir na javni mir."

"Končno ima delavec pravico delo odkloniti, to je zastaviti in tudi upljivati z mirnimi metoda mi na drugo, da stavljač ž njim, ako je to resnici skrajno potrebno v zboljanje nevarnosti razmer, ali pa v obrambo proti nepravičnemu delodajalcu, ako so se že vse druge metode poprej izjalovile."

"Vse to ima svoje korenine v naravnih zakonih, ki pravijo, da ima človek naravno pravico do plače, ki mu omogoči, da more skromno in pravično vzdrževati svoj dom.

Vsi dragi sklepi so samo stransko delo, ki imajo temeljni princip, da vsak, ki ima kako naravno pravico, to z legitimnimi sredstvi varuje in naj se proti napadom brani."

Ali že imate prvi državljanski papir? Ako ne, pojdite precej hitro ponj! Ako ga imate, vzemite kakor hitro mogoče družega. Delavec brez volilne pravice, je čolnar brez vesla. Kdor bi lahko volil in ne voli, je sloinec, ker je kriv, da drugi trpe zaradi njega.

MRS. PANKHURST.

Voditeljica angleških sufražetk, Mrs. Emmeline Pankhurst, pride te dni v Zedinjene države. Ameriške sufražetke in prijateljice ženskega gibanja ji pripravljajo gorak sprejem, med tem ko nasprotniki ženske volilne pravice kriče, da bi ji morala naša vlada zabraniti izkrcanje v New Yorku. Med zadnjimi je tudi neki slovenski list, ki je pred kratkim pisal, da ima Mrs. Pankhurst "nebroj zločinov na svoji vesti".

Mi se ne strinjamo s taktiko bojevitih angleških sufražetk. Prepričani smo, da bo ženstvo v Ameriki poprej imelo volilni pravice kot svoje mirne propagande, kakor pa ženstvo s svojo destruktivno propagando v Angliji. Ali poznati moramo razmere tu in tam. Stališče zakonodajnih teles napram ženski volilni pravici v Zed. državah in na Angleškem se razlikuje kot noč in dan. Mrs. Pankhurst, z opeko in s petrolejsko posodo v roki, nam gotovo ni simpatična. Ali ona pravi, da opeka in petrolejska edino sredstvo, katero izda pri zakrknjenih Angležih. In to moramo vpoštevati — ona sama pravi tako-le:

"Jaz ne bom priporočala nasilstva ameriškim sufražetkam. Sli kalam bom le naš lastni boj in naše stališče napram socialnemu zlu. Nasilstvo v Ameriki je nepotrebno; pri nas na Angleškem je potrebno, ker brez istega ne bomo imele volilne pravice. Ako bi me bile možki, bi že davno rabile kanone. Na Irskem večbajo vojake v upor proti "home rule." Me smatramo, da je človeško življenje več kot lastnina; britanska vlada pa pravi, da je zasebna lastnina več, kakor človeško življenje, kajti imeli so že več bojev z Britanci. Ako bi se Amerikanci ne bili poslužili nasilja, bi bili morda še danes pod vladno angleške krone. Naše gibanje je prava revolucija in v takem položaju se ne moremo boriti z dišečo vodo."

V teh besedah je povedano vse dovolj jasno in kdor tega noče razumeti, je bigot. Slabotna ženska, katera je že sto in stokrat zastavila svoje življenje za stvar, katera je sto in stokrat v pričo jedil stradala v ječi in pretrpela največje muke vsled nasilnega nasiljevanja in je kljub temu ostala stanovitna in zvesta svojemu prepričanju, taka ženska je junakinja, pa naj ima še take grehe na svoji vesti. Za nasilstvo Pankhurstove je odgovorna trmasta angleška vlada, ne pa ona in ostale sufražetke. Vlada, ki zahteva, da se morajo tudi ženske pokoriti zakonom, a ne dá jim pravice, da bi imele besedo pri sklepanju zakonov; taka vlada je krivična. Iz tega stališča zasluži Mrs. Pankhurst simpatije vsakega pravičnega človeka. Wellcome!

Mrs. Pankhurst ne sme v Ameriko!

Zvezna naselniška komisija v New Yorku je zadnjo soboto ukazala deportirati Mrs. Emmeline Pankhurst, znano voditeljico angleških sufražetk, katera je prišla s parnikom "La Provence" z namenom, da priredi več predavanj o ženskem gibanju v Angliji. Mrs. Pankhurst je sklenila takoj apilirati na Washington in v tem času, ko to pišemo (nedelja) še ne vemo, da li bo res deportirana ali ne.

Deportacija Pankhurstove je največji škandal za Ameriko, katero tako povzdiguje kot pribežališče političnih preganjenec, ki se bore proti krivicam. Ako je Mrs. Pankhurst kriva "moralne nedelnosti", kakor pravijo naselniški komisarji, potem ista krivda zadene vse ruske revolucionarje, vse irske politične begunce, ki so prišli semkaj — ista krivda zadene tudi prve revolucionarje v Ameriki sami, kot je bil slavni George Washington, Franklin in vsi ostali, ki so napirli orožje proti samosilni angleški vladi. Zares lepo spričevalo si piše "lundska" vlada na čelu te republike! Mi se gotovo ne strinjamo s nasilno propagando za ženske pravice, ker vidimo, da je taka propaganda nepotrebna tukaj v Ameriki, a pri tem se pa zavedamo, da so se tega sredstva oprijela sufražetke na Angleškem šele v zadnji sili, ko so poprej izčrpale vsako postav-

redstvo. Na Angleškem vladajo druge razmere, kakor pa pri nas in iz tega razloga moramo vpoštevati boj angleškega ženstva. Mrs. Pankhurst pa ni prišla — kakor sama odločno izjavlja — v Ameriko voditi nasilno propagando ali učiti tukajšnje sufražetke, kako morajo pobijati okna in požigati hiše. Ona pravi, da tega v Ameriki ni treba, da ameriške žene si bodo izvojevale volilno pravico mirnim potom; kajti v ameriških postavodajah še ne sede taki tirani in trmo-glavci, kakor je minister Asquith. Mrs. Pankhurst kot militantka z opeko in petrolejsko posodo v roki gotovo ni vsak čas simpatična — toda kot ženska, katera je sto in stokrat stradala v pričo hrane v zaporih in katera je sto in stokrat prestala silne muke od nasilnega nasiljevanja, a je kljub temu ostala zvesta svojemu prepričanju, kot taka ženska mora imeti simpatije vseh pravičnih ljudi.

Sramota je, da se ameriške oblasti obijo ene ženske, da se boje njenih besed o krivicah zatiranega ženstva — in sramota je tudi obenem značilno, da je ukazal deportacijo ravno komisar Caminetti, čegar lastni sin je bil nedavno spoznan krivim, da je zapeljal neko dekle v belo sužnost! Ni čuda, da je vsled ukaza, da Pankhurstova ne sme v Ameriko, buknil velikanski protest po celi Ameriki in predno se uradno Washington dobro ne premisli, kaj dela, ne bo ta škandal tako hitro pozabljen.

Afera Erjavec.

V zadnji številki našega lista smo priobčili dopis Johna Novaka brez vsakega komentarja. Novak, o katerem so sodrugi iz Pennsilvanije poročali, da je zapleten v Erjavevo afero in da je kmalu po umoru Petka izginil od tam, se je oglasil iz Glencoe, O., in — kakor je razvidno iz njegovega dopisa — odločno zanikuje, da bi bil on sokrivce Jos. Erjavca. Dalje pravi Novak, da si je umorjeni Petek sam kriv nasilne smrti, kjer je Erjavec s svojim zloboim početjem takorekoč naravnost izzval na poboj.

"Proletarec" ne mara vedoma delati krivice nikomur. Kar smo pisali o Erjavevi aferi, zajemali smo celo stvar iz poročil, ki so nam prihajala iz Pennsilvanije. Ne moremo si kaj, da pa ne bi naglašali, kako velike previdnosti je treba, kadar kdo poroča javnosti o tako resnih stvareh. Ako je John Novak nedolžen v tej zadevi, kakor trdi, potem je lahko brez skrbi; sodrugi v Pennsilvaniji bodo radi opravili, če so mu z napačnimi informacijami delali krivice. Nesrečni Erjavec sam nam je pisal iz okrožje v Greensburgu, Pa., pred zadnji teden in dotično pismo smo tudi priobčili. Iz tistega Erjavčeva pisma je lahko vsakdo razvidel, da Erjavec ne zavračuje krivde na nikogar, s čemur priznaje, da je sam kriv, kar oporoča Novaka vsakega nadaljnjega sumničenja.

S tem pa, da je Josip Erjavec kriv umora, ga še ne smemo prepuštili njegovi usodi. Erjavec je obsojen na večala m proti taki barbarski kazni se mora boriti vsakdo, kdor ima količkaj človekoljublja v svojem srcu. Protest in apel na guvernerja Pennsilvanije, katerega so dvignili zavedni slovenski delavci na poziv "Proletarca", "Glasila" in "Glasa Svobode" zadnji mesec, je nedvomno toliko pomagal, da je bila izvršitev kazni zopet preložena za en mesec. Sedaj je določen dan 30. oktobra. Apilirajmo še naprej! Še je čas! Apilirajmo na guvernerja, da spremeni smrtno kazen v dosmrtni zapor. Vsi na delo in če Erjavec rešimo barbarske smrti na večalih, bomo izvršili veliko delo.

Žrtve dela.

Dne 15. okt. je v nekem malem premogokopu (Country bank) v Johnstownu ubilo Anton Modica. Debela skala je padla nanj, kar mu je povzročilo takojšnjo smrt. Anton Modic je bil doma iz Ivanjega sela pri Rakeku. V Ameriko je prišel pred 23. leti in je od svoje rane mladosti delal vedno v premogokopih. Star je bil 37 let ter zapuščal ženo in sedem malih otrok.

Poročevalce.

BELEŽKE.

Končno se je zganil Janez v Jolietu in "odgovoril" na naša tri vprašanja glede katoliške skebarije v Calumetu, Mich. Njegov odgovor se glasi: **debela laž!** — Po mnenju Kranjskega Janeza je **vse laž**, kar nam poročajo štrajkarji iz bakrenega okrožja! **Laž je**, da Klopčičeve ovčice skebajo — **laž je**, da je Rev. Klopčič glavlar slovenskih skebov — **laž je**, da se brati z barabami in najetimi morilec — **laž je**, da se kranjski skebje drže ženskih kril kadar gredo na skebsko delo — **laž je**, da je glavni tajnik calumeske katoliške jednote skeb — **laž je**, da so prvaki Klopčičeve cerkve deputi-šerifi in zganjači skebov — **laž je**, da se stavkarji pogumno borijo za svoje pravice — **laž je**, da vse zavedno delavstvo stoji na strani stavkarjev in jih podpira v boju — z eno besedo: **vse je laž — ves boj rudarjev je sama laž** po mnenju Kranjskega Janeza v "Amerikanskem Slovenec"! Torej rudarji, zlasti vi rudarji, ki ste pred stavko podpirali Kranjčevovo kunjco, sedaj vidite in znate, kako vas je Janez počastil! Sedaj vidite in znate, kar bi že davno morali znati, da je on na strani kapitalistov proti delavcem — sedaj vidite in znate, da Rev. Kanjec ni še nikdar simpatiziral s štrajkarji, niti ne bo — sedaj vidite in znate, da Janez zagovarja Klopčiča in skebe in odobrava vse, kar je skebsko, a zanika vse, kar je na strani štrajkarjev. To sedaj vidite in znate! Znanje tudi, da Rev. Kranjec, urednik "Amerikanskega Slovenca", služi milijonarju Carnegiju, delavskemu izkoriščevalcu, kateri je kupil njegovo pasjo lojalnost in jo plačal z — orgljami! Tak je Kranjski Janez! Zvesti sluga kapitalizma in tujezskega potentata in smrtni sovražnik delavstva.

Z besedami Kranjskega Janeza: Dajaj, bedak, dajaj, dajaj, dajaj — svoje težko zaslužene dolarje popom — grdim trotom in sleparjem — zlasti takim, ki te v slučaju boja izdajajo, propadajajo, zaničujejo, se ti posmehujejo, preklinjajo in spravljajo v prežgodni grob! Le jim še dajaj! Če daš popu dolar, ti bo kupil zanj nebesa; ako mu pa nič ne daš, te pa pošlje v pekel — zastonj! Ali ni to imenitna kupčija?

Popje — zlasti Janezovega kalibra — obiskujejo bolnike v bolnišnicah le tedaj, kadar čutijo, da se jim bliža zadnja ura in ako vedo, da ima bolnik kaj denarja v banki ali kakšno posestvo, ter je brez sorodnikov. V takih slučajih so popje polni bratske, krščanske ljubezni do bolnikov in tako so prijazni, da pomagajo zadnjim pisati testamente!

Da se ne bo pozabilo: Katoliški duhoven Hans Schmidt iz Yorka je po lastni izpovedbi zaklal svojo ljubico, razsekal jo na devet kosov in jo znošil v reko. Zadalil je tudi njenega otroka. Nato je s krvavimi rokami še 12 dni po bestialnem zločinu "spreminjal" kruh v Kristusovo telo, "odpuščal" grehe, krstil otroke, poročal in pridigal: Ne ubijaj! In to bi delal duhoven Schmidt še danes, da niso detektivski s svoj prebrisanoostjo prišli na sled njegovemu hudodelstvu. Kdo ve, ali ni še več takih duhovnov, ki s krvavimi rokami opravljajo "bogosluzna" dela, katerim pa roka pravice ne more priti na sled? Ali ni v "edino zveličavni" cerkvi še nebroj morilec, detomorilec, sleparjev in hudodelcev najpodlejšje vrste, ki pa neovirani upovedujejo otroke in nedolžne deklice? Kako se jih je čuvati! Obrnite vsakemu Rimcu hrbet! An ounce of prevention is worth a pound of cure.

Dokazali smo že nebrojokrat, kak lažnik je Kranjski Janez. Danes lahko zopet pribijemo prav **debela laž** tega "fatra" in bachelorja. V zadnji številki svojega "Lažniveca" piše, da je "pred enim letom žalostno poginil socialistični tednik "Appeal to Reason" vsled pomanjkanja naročnikov." Mi dobivamo "Appeal to Reason" v zameno že osmo leto, odkar izhaja naš list in v tem času še ni izostal niti

enkrat. Ravno v zadnji številki tega vrliga lista beremo, da ima blizo pol miliona naročnikov. Tu se zopet vidi, kako nesramno laže zarukani Janez, hoteč na ta način diskreditirati socialistično gibanje.

"Naše politične stranke se ne bodo obdržale, dokler zametujejo delavsko vprašanje. Bržkone se bo poročila nova stranka, katera bo zedinila najboljše elemente izmed progresistov in socialistov in ta stranka bo do dobra rešila delavsko vprašanje v Zedinjenih državah." — Tako je izjavil zadnji teden profesor Charles Zueblin iz Bostona, kateri je v Chicagu predaval o ekonomskem in političnem problemu. Profesor se moti. Socialistična stranka se ne bo združevala z nikomur, pač pa bo absorbirala vse boljše elemente, to je delavce iz ostalih strank in sama bo rešila delavsko vprašanje.

Velikansko presenečenje je vzbudil episkopalni škof F. S. Spalding na konvenciji episkopalne duhovščine v New Yorku 16. t. m., ko je rekel, da se mora episkopalna cerkev vzbuditi iz spanja in podpirati gibanje za industrijsko demokracijo, kar je z drugim besedamr socializem. Škof sicer ni rabil besede socializem, toda njegov govor je bil skozinsko socialističen. Napadel je tudi pristaše svoje cerkve, ki so kapitalisti in par milijonarjev je zapustilo dvorano še preden je škof končal. Rekel je med drugim: "Mnogi, ki ste tukaj navzoči, grabite denar iz dobička, obrestni in renta. Ni vas briga, kako denar pride, samo da pride. Za delavca, katerega smatrate globoko pod seboj, nimate nobenega sočutja. Bogastvo te dežele so ustvarili delavci, a kljub temu trpijo muke vsled revščine. 74 odstotkov vsega prebivalstva naše republike poseduje komaj 4 odstotke vsega bogastva. To pove, kje smo. Ako se cerkev vzdržuje z denarjem, ki je nagrabljen potom dobička, tedaj delavec ve, da se vzdržuje z denarjem, kateri je njemu odvzet. Zato se pa ne sme čuditi, če se delavec otreša kapitalistične vere in ustanavlja svojo lastno vero, kakor se otreša tudi kapitalistični strank in podpira le svojo delavsko politično stranko. Naša cerkev mora sprejeti resnico, katero uči gibanje za industrijsko demokracijo. Delavec mora biti nagraden z ozirom na vrednost njegovega produkta. Vsak otrok mora imeti priliko za dostojno življenje." — Noben socialist ne bi mogel boljše povedati, kakor je ta episkopalni škof. Sicer pa ne bo dolgo škof; ako ostane pri tem svojem prepričanju, bo kmalu dobil breo od svojih bogatih "ovčic", kakor je dobil dr. Lunn, sedaj socialistični župan v Schenectady, N. Y., ko je kot pastor razlagal socializem v cerkvi.

Kadar bodo zarukanci na razstavi, tedaj bo Kranjski Janez brez dvoma dobil prvo darilo in zraven še "medaljon". Tega človeka še tako grozno luna trka, da bi bilo res potrebno, da gre v Kankakee. Sedaj nas "nana" s potopljenim "Titanicom", češ da se je zato potopil, ker so bile na njem vrezane (vsekane, zapisane, izdolbene, vkovane — kdo ve?) besede: "Ni boga." Janez, ako se pijan snopsa ali svoje lastne zarukankosti kedaj slučajno zvrneš v kanal in utoneš, tako da Te ne bodo nikdar več našli, tedaj bo lahko pisal marsikdo, kdor bo hotel, da je bilo tudi na tvojem špehastem hrbtu zapisano: "Ni boga." Kdor se bo hotel prepričati, naj te išče in pogleda. Kakor je Janez prišel do tega, da je imel potopljeni "Titanic" tak napis, to le on "ve" in nihče drugi. Kdor po njegovi logiki ne veruje, naj gre pogledat — na dno oceana. V Omahi je tornado prodril med drugimi poslopji tudi mogočno katoliško cerkev. Kaj, ko bi bile tudi na dotični cerkvi vsekane besede "Ni boga", vsled česar se je morala podreti? Kdor se hoče prepričati, naj gre po logiki zarukanega Janeza pogledati v razvaline! S takimi oslarijami Kranjski Janez pita svoje obžalovanja vredne "bravce". Ha! Ha! Ha!

(Nadaljevanje s 1. str. 4. kolone.)

Zakaj štrajkamo.

Naše pravične zahteve so že znane vsemu delavskemu svetu. Tri mesece že traja naš boj in stavarji stojimo trdni, kakor prvi dan, svesti si, da moramo zmagati. Le mukotrpni delavci, kateri je akusil, kaj se pravi garati pod zemljo 10 do 12 ur dnevno za povprečna dva dolarja — le tak zamore razumeti naš tužni položaj. Mi danes vemo, da smo bili najslabše plačani delavci v celi Ameriki za delo enake vrste, med tem ko so tukajšnji rudniki v celi Ameriki najbogatejši na bakru. Naši magnetje bakra lahko plačajo ravno take plače, kakor lastniki bakra v Montani, ako ne bolj. Navesti hočem le par števil, ki morajo prepričati tudi največje zaspance, kateri sploh hoče razumeti naš boj: Naša povprečna plača . . . \$2.50 plača v Montani . . . \$3.00 do \$4.00 naše delavne ure . . . 10 do 11 ur delavne ure v Montani . . . osem ur stroški produkcije v Michiganu izven plač . . . 8c funt stroški produkcije v Montani izven plač . . . 11c funt.

Bratje, študirajte te številke in pomislite, kakšna velika krivica se nam godi. Mi zahtevamo le \$3.00 minimalne dnevne plače za delo pod zemljo in 35 centov dnevnega povziranja za delo na površju, kar še ni davno toliko, kolikor dobe rudarji v bakrokopihi Montane. In vendar kapitalisti v Montani lahko izhajajo; imajo velik dobiček kljub temu, da so stroški produkcije večji kot tukaj. Kapitalisti v Montani niso nič manj požrešni, kakor kapitalisti v Michiganu; med njimi ni nobene razlike; kapitalisti so povsod enaki. Bratje, razlika je le med rudarji! Razlika je ta, da so rudarji v Montani že davno organizirani in da so morali tam močnejši kapitalisti priznati rudarje kot organizirane. Mi pa nismo bili organizirani! Sedaj šele smo se organizirali in naš sedanji boj se bje zato, da nas tukajšnji kapitalisti pripoznajo kot take. In boj bo trajal dokler nas ne priznajo. Kajti, ako nas ne priznajo — padli bomo zopet nazaj, kjer smo bili, v stare tlačanstvo, mizerijo in sužnost. Naprej, rudarji, naprej! Štrajkajte! Štrajkajte! Štrajkajte!

"Glasnik" proti interesom stavarjev.

Ahmeek, Mich., 10. okt. — Cenjeno uredništvo "Proletarca"! Danes se hočem malo pobaviti z našim lokalnim listom "Glasnikom", kateri se nazivlje "list za Slovence na severozapadu", a boljše bi bilo, da se imenuje "list za slovenske skebe v Calumetu". To spričuje 41. števec tega lista z dne 10. okt. Tam piše urednik tega lista:

"Položaj v južnem in severnem delu bakrenega okrožja je pa navzlic sodni prepovedi zelo opasen, kajti javni uradniki v Keweenaw County se odločajo protivno naredbam in poveljem, ki jih dobivajo od guvernerja. Nihče se pa ne bi čudil, ko bi nekega lepega jutra čitali v časnikih, da sta šerif Hepting in državni odvetnik Hamilton odstranjena iz njunih uradov, ker nista sposobna opravljati svoj posel."

Tako ga lomi urednik Glasnika — in nihče se ne bi čudil, ko bi tudi njega odstranili, ker ni sposoben za svoj posel; še boljše bi bilo, da kedo tam v Minnesoti požene nazaj zastopnika, kateri pobira naročnino za to skebsko enjuno. Noben zaveden delavec se ne bo naročil na tak list, kakor je "Glasnik", ki sovraži organizirano delavstvo. Kar se tiče omenjenih, dveh javnih uradnikov v Keweenaw County, moram omeniti, da je šerif Hepting tam, kjer so kompanije in urednik "Glasnika" — v nasprotnem taboru. Ob nas predstavlja kompaniji tudi za den cent. Pravdnik Hamilton je pa kalikor toliko naklonjen stavarjem, to pa zato, ker dobro ve, da za leto dni spet pridejo volitve v našem countiju in on bi rad ostal še nadalje v službi. Torej, kolikor moremo do sedaj soditi, on že ve, kako opravljati svoj posel.

Urednik glasila slovenskih skebov v Calumetu naj si zapomni, da tukaj v Keweenaw County ni tako prijetno skebati, pa magari pride še tako velika armada vojakov in on (urednik) z njo na čelu.

Tukaj se delavci zavedamo naših dolžnosti in do sedaj se še nismo niti se ne bomo — klanjali naši bossom, kakor delajo nekateri Slovenci v Calumetu, ki se skrivajo pred shiftbossi in denjejo klobuk pod pazduho, kadar srečajo bossa na cesti. Hinavstvo! — Dalje piše urednik Glasnika, da je "kakor strela z jasnega zadela štrajkarje, osobito pa voditelje, razsodba najvišjega sodišča" glede injunetiona. Tako se pa spet nismo ustrašili, da boš vedel! Danes se še z večjo vstrajnostjo borimo; naše parade so vedno velike in s podvojenim močjo gremo vsako jutro že ob polu šestih na "piket line". Čemu bi se bali, ko se pa borimo za pravico! In borili se bomo tako dolgo, dokler pravica ne zmaga. Končno bodo kompanije le vpoštevale nas — ne bodo se zmenile za urednika skebskega Glasnika — urednik je sam skeb, kajti skebal je pred nekaj leti nek je v Illinoisu, odkoder je moral kmalu odkuriti in odnesti pečat skebstva — niti se ne bodo zmenile za Mrs. Koejan, voditeljico slovenskih skebov, katerra ima svoj "advertajment" v zadnji številki "Glasnika". Na svidenje!

Slovenski štrajkar.

Zena zavednega delavca piše o skebskih propalcah.

Calumet, Mich., 14. okt. — Cenjeni urednik "Proletarca"! Prosim, odmerite mi malo prostora v Vašem približljem mi listu. Že parkrat sem čitala o dobro znani Mrs. Mary Puhek na sedmi cesti, da je ena prvih, ki ščitijo skebe. Posebi hočem 14 let nazaj. Takrat sem imela na osmi cesti delavce na stanovanju in hrani. Prišla sta k meni dva moja stanovalca in me vprašala, če bi jaz hotela iti z njima k Mrs. M. P., da bi jima ona dobila delo na Heeli. Povedala sta mi tudi, da imata vsak po en petdesetak pripravljen. Jaz sem privolila in nekega popoldne smo šli k omenjeni osebi. Sprejme nas prijazno in nam ponudi sedeže v kuhinji. Ni še preteklo deset minut, ko pride gori po stopnicah elegantno oblečen gospod. Pogleda na nas, na kar mu Mrs. P. pomežikne in kakor bi mignil izgineta etden za drugim v drugo sobo. Čakamo in čakamo in sedimo, kakor berači na božji poti, a o njih dveh ni duha ne sluha. Meni pa le ni dalo srce miru in šla sem po prstih in pokukala čez prva vrata. Dotična soba je bila prazna. Šla sem naprej, toda vrata v drugo sobo so bila zagrnjena in videti nisem mogla ničesar drugega, kakor eno steklenico na mizi z lepo, rmenkasto tekočino. Čaj gotovo ni bil niti ječmenovec. Bilo je nekaj bolj šega, kajti ljudje te vrste, ki tako "muhte" pobirajo take svote denarja, ne dajo dosti na čaj ne na ječmenovec. Elegantno oblečen gost je bil brez dvoma "captain" in imela sta — skrita v sobi — svoje tajne pogovore menda o pedesetkah itd. . . . Čakali smo dve uri in to je bilo dovolj. Meni se je mudilo domov in pobrali smo naših sedem sliv ter odšli. Mene ni več videla Mrs. Puhek, ona pa tudi mojih boarderjev ne po teh poslih.

Tako je bilo pred 14 leti. Ni čuda, da si Mrs. Puhek še zdaj glavo beli, kako bi si pridobila "zasluge" za kompanijo. Gotovo more še danes kaj dobiti od bakrenih baronov, ko se tako poteguje za skebarijo. Tako so si eni ljudje "pridobili" premoženje. Revni rudarji! Teško delati kot živina in zraven pa še delo — kupiti po visoki ceni. Sramota za Mrs. Puhek, da se saj zdaj na stare dni ne more skriti in mirovati. Ali čaka — enkrat te bo že minulo!

Dobila sem pismo od prijateljice iz precejšnje daljave, katerra mi piše, da bere o slovenskih skebih in gleda njih slike v časopisu. Obenem se zgraža nad temi propalci in pravi, kako velika sramota je, da se naši ljudje morejo tako ponižati in da nečejo skupaj držati. Tako torej znajo rojaki po celi Ameriki povedati o calumetskih skebih in skebinjah. Ali vas ni nič sram, garjevke? Res bi vas moralo biti sram! — Čudno, da naš "Glasnik" ni nič piše o duhovnu Hans Schmidtu. Angleški listi so o tem poročali z debelimi črkami, "Glasnik" pa neče niti z najmanjšimi. Kar jih ima v svoji zakotni tiskarni. Aha! Znano, zakaj ne. Gl. je Lukatov in skebski list. Piše le, kako car

McNaughton potuje h guvernerju in kako ga zadnji veselo sprejema; dalje piše zgodovino potopa, o Evini poroki in druge stvari, za katere se tukaj toliko zmenimo kot za lanski sneg. Vse drugače me pa zanima naš vrli "Proletarec", katerega komaj čakam vsak teden in takoj preberem od kraja do konca. In "Proletarec" ne stane nič več, kakor Lukčeva enjuna.

Dragi čitatelji in čitateljice, naročite si "Proletarca" če ga še nimate. "Glasnik" pa vrzite stran. O ti nesrečni "potop"! Toda posijalo bo sonce in "potop" bo konec — in skebarije bo konec. Skebje bodo vtornili v svoji lastni propalosti. Pozdrav vsem zavednim delavcem in delavkam ter stavarjskim junakinjam. Da bi skoro zmaga kronala vaš boj!

Zena unijskega delavca. (Opomba uredništva: V prihodnji številki "Proletarca" bomo priobčili podrobno poročilo o stavki rudarjev v bakrenem okrožju, katerega je poslal sodrug James Hoogerhyde, tajnik socialistične stranke v Michiganu.)

Stranka

Sodrugom v Chicagi!

Prihodnja redna mesečna seja jugoslov. soc. kluba št. 1, se vrši v dvorani g. Soukupa na vogalu 26 St. in Avers Ave. Na dnevnem redu so zelo važne stvari. Radi tega je dolžnost vsakega sodruga, da se te seje udeleži. Seje socialističnega kluba so javne ter se jih lahko udeleži vsak Slovenec ali Slovenka. Sploh bi bilo potreba, da bi se slovenski delavci v Chicagi malo bolj brigali za socialistično rganizacijo. Vsak, kdor se prišteva k razredno-zavednemu delavstvu, mora imeti dve karti, to je eno od strokovne, drugo pa od delavske politične, to je socialistične organizacije. Kateri delavci ne posedujejo teh dveh kart, se ne more prištevati k razredno-zavednim delavcem. Je, kakor vojak brez orožja ter je nesposoben za delavski razredni boj proti buržoaziji, čas je tudi za Vas, da se v možni pridružite v socialistično ziji in nenastitnemu kapitalizmu. Torej slovenski delavci v Chicagi organizacijo, ter s tem pristopite v vrsto razredno-zavednih delavcev celega sveta. Začetek seje je ob 8 uri zvečer.

Torej na svidenje!

Za socializem!

Fr. Podlince.

Chisholm, Minn.

NA ZNANJE!

Članovima J. S. Soc. Udruženja br. 22 u Chisholm, Minn.

Na zadnji seji je se sklenilo da se vrše predavanja, "Zakaj bi moral biti svak delavec socialist."

Prvo predavanje se bode vršilo v Fr. Medvedovi dvorani dne 24. t. meseca zvečer točno ob 8 uri. Vsi člani ste vabljeni, da pripeljete tudi svojega znanca. Se poroča za obilen poset.

J. S. Soc. Udruženje št. 22.

Kenosha, Wis.

Jugoslovansko soc. udruženje, br. 11. priredi v soboto dne 1. novembra veselico.

Začetk veselice bo ob 8ih zvečer. Na programu je predstava: "Jedan običan dogodaj", godba, šaljiva pošta, prosta zabava. Sodružni pozdrav!

Simon Knežević, tajnik udr. br. 11.

Frontenac, Kansas.

Jugoslovanski soc. klub št. 34 v Frontenac, Kansasu, je poslal 10 dolarjev v pomoč štrajkujočim rudarjem v Michiganu.

Poslani denar je določil klub štrajkarjem iz dobička, ki se je napravil na veselici, dne 21. septembra 1913.

T. Kopčić.

Agitacijski fond za pošiljanje Proletarca med štrajkujoče rudarje v Michiganu.

J. Koklich, Canonsburg, Pa. \$0.60
Primanjkljaj izkaz št. 317. 6.14
700 iztisov Proletarca št. 317 7.00

\$13.14

Današnje pokritje 0.60

Primanjkljaj 21. okt. . . . \$12.54

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVNE J. S. Z., DNE 11. OKTOBRA 1913.

Navzoči so od eksekutive: Fr. Petrič, Alex. Šušnjar, Masten, Bajskič, Krpan, Lučič, Polovina, Vrkljan, Aleš in Godina.

Od nadzornega odbora so navzoči: Hlinich in Mavrih. — Od urednikov Masten in Škof.

Sodr. Šušnjar poroča o delu. Pravi, da je najjačja naša organizacija v Pennsylvaniji, kamor je bilo zadnji mesec plačano čez 32 dol. za mesečne prispevke, državnih organizacij. — V splošnem napreduje zveza prav lepo. Dolg, ki ga je imela zveza, je do malega pokrit in na koncu leta bo lep prebitek. — Omenja, da je soodr. Maurer, član skupne eksekutive in državnega odbora za Pennsylvanijo, izjavil, da bi zveza dobila par sto dolarjev za našo agitacijo v Pennsylvaniji.

Glede izključitve člana (—?—) v Rankin, Pa., ki je kršil točko 6. skupnih pravil, se vzame naznanje.

Glede poročila Cook County tajnika v zadevi pristopnine, se počaka tako dolgo, da se zadeva, ki je v teku glede pravil, ne reši. Z ozirom na to, da bo organizaciji W. F. of Miners laglje voditi točne račune glede prispevkov za štrajkarje v Michiganu, se zaključ, da vse tozadevne svote, ki pridejo na naše liste, oddajo direktno glavnemu blagajniku, Ernst Millisu, 606 Railroad Bldg., Denver, Colo., kar se objavi v listu.

Izključitev člana soc. kluba št. v Milwaukee, Wis., ki je kršil pravila, se vzame naznanje.

Dopis soodr. John Walkerja, predsednika ilinojske organizacije U. M. W., v katerem poroča, da pošlje nekaj gradiva za naše liste, se vzame naznanje.

Prečita se list soodr. Lukešiča, ki se je mudil na agitaciji po jugu in v katerem stavi predlog, naj se tiska nekaj tisoč letakov za objavo prirejanja shodov, se vzame naznanje. — Sklene se, da se tiska 5000 letakov in sicer prirejenih v vseh treh jezikih.

Dopis soodr. Filipoviča iz Zeiglerja, Ill. v katerem naznanja, da se snuje Viječe za južni Illinois in Missouri, se vzame naznanje.

Prečita se predlog Pennsylvanskega Viječa št. 1, da se na splošno glasovanje predlog za ustanovitev agitatoričnega fonda, v katerega bi člani prispevali po 5c. mesečno. To bi bil protipredlog za 10c, ki ga je dala eksekutiva. Na predlog odr. Petriča se zaključ, da se vsako povečanje prispevkov za nedoločen čas opusti.

Tajnik Šušnjar poroča o izidu volitev o predlogu za povišanje prispevkov za agitatoričen fond. Iz glasovnice je razvidno, da je predlog eksekutive vsled samostojnega predloga Pennsylvanskega viječa propadel.

Na zahtevo iz več krajev, da bi se odpravile rmenne marke, ki jemljejo prostor v članski knjižici, se sklene, da se z mesecem novembrom preneha pošiljati rmenne marke, pač pa, da bo tistih 5c vstetih v belih-rednih markah, kar znači, da ostanje prispevki, kakršni so, to je 20c. Glede nadzornika Zvanuta, ki ne vtegne opravljati posel pregledovalca knjig, se zaključ, da se na njegovo mesto pokliče soodr. D.Ekonomoffa, ki je dobil največ glasov za njim.

Ker ima gl. tajnik dovolj drugega dela, se zaključ, da se objavi v naše liste, naj tajniki vse letake, pisalni papir in kuverte, kakor vse v tiskarsko obrt spadajoče stvari naročajo direktno od svojih listov.

Sodr. Petrič poroča, da je soodr. F. Novak iz Milwaukee poslal na Proletarca list, v katerem so trije zahtevali, naj se priobči nekaj protest radi preiskovalnega odbora v zadevi lista Bodočnost in socialističnega kluba št. 37. — Omenjena reč naravno ni šla v list, ker uredništvo ni vedelo, ali ima opraviti s člani, ali nečlani (cel klub namreč ni bil aktiven) — poleg je bil pa brez tajnikovega podpisa ali kakšnega drugega uradnega potrdila. Seveda bi tudi sicer zadeva ne prišla v list, če bi bil "protest" podpisan in uraden, ker bi moral priti preje na sejo eksekutive. V tistem "protestu" se ničesar ne dokazuje, ampak samo trdi se

nekaj. — Poročilo se vzame naznanje. — Ob enem se zaključ, da kadar gre soodr. Petrič v Milwaukee, da se uredi zadeva soc. kluba št. 37, gre tja tudi soodr. Godina.

Sodr. Šušnjar omenja, da je prišel čas, da zapuša tajništvo, ker ima posel drugje, kakor je že izjavil na zadnji seji. — K temu ugovarjajo Vrkljan, Krpan, Petrič, Polovina in Lučič. Končno umakne soodr. Šušnjar resignacijo. Zaključ se, da dobi v nadalje vso plačo, ki jo daje skupna stranka. — Zaključ se tudi, da dobi pomočnik, ki rešuje slov. korespondenco, po \$6 tedensko.

Sodr. Petrič podaja iz upravnštva "Proletarca" sledeči račun:

Gotovina na roki 8. septembra \$ 13.78
Gotovina na banki istega dne 1097.74
Dohodkov do 3. oktobra 539.90

Skupaj dohodkov . . . \$1651.42
Izdatki od 8. septembra do 3. oktobra 722.63

V blagajni dne 3. oktobra 1913. \$ 928.79

Glede skupnega shoda, ki naj bi ga priredili vsi naši klubi v Milwaukee, se zaključ, da se shod vrši in da se dobi slovenskega in hrvatskega govornika. To nalogo prevzame soodr. Hlinich.

Daljšje poročilo o svoji agitaciji po južnem Illinoisu poda soodr. M. Lučič, član eksekutive. Misli, da se na jugu v kratkem ustanovi Viječe in pravi, da se povsod dobro giblje. Po njegovem mnenju bi bilo treba čimprej oživiti tiskarno. Končno se na njegovo priporočilo zaključ, da se odpre v listih diskuzija o načinu ustanovitve agitatoričnega fonda.

Nadaljne seje eksekutive se vrše v prostorih Radničke Straže. Zapisnikar.

Fond za Mich. štrajkarje.

Zadnji revidirani izkaz štev. 318 \$68.70

Pevski zbor Ljub. Vrh, Detroit, Mich. 5.00

Skupaj do danes \$73.70

Za štrajkujoče rudarje so poslali:

klub št. 73 \$15.00
klub št. 96 2.00
klub št. 28 10.50
klub št. 119 5.00
klub št. 8 4.05
klub št. 45 4.00
klub št. 14 19.67
klub št. 109 6.05
klub št. 35 10.00
A. Aranza 0.50

Skupaj \$76.77

Gornja vsota je dospela na glavnega zveznega tajnika do konca meseca septembra.

Tajništvo J. S. Z.

Tiskovni fond za dnevnik.

Izkazano v št. 318 . . . \$265.89

Fr. Razem, Madrid, Ia. . . . 25

Geo. Brimšek, Chisholm, Minn. 25

Član Dr. Vihar, Dunlo, Pa. . . 50

Frank Brega, Springfield, Ill. 1.00

A. Pozarrel, Cleveland, O. . . 20

Skupaj do danes \$268.09

NEKAJ NAVODIL, KAKO ZAČETI SOCIALISTIČNI KLUB.

Če je v Vaši naselbini poleg Vas še četorica zavednih delavcev, si zamorete ustanoviti socialistični klub in ga priklopiti Jugoslovanski socialistični zvezi v Chicagi. Klub mora namreč imeti pri osnovanju najmanj 5 članov. Dotičnik, ki misli osnovati klub, naj piše popreje tajništvo zveze, 111 N. Market St., Chicago, Ill., in zahteva tiskovine za ustanovitev, kakor pristopne karte, formule za mesečna poročila in en iztis pravil.

Pri ustanovitvi se je ozirati na sledeča navodila:

Skliče naj se skupaj ljudi, za katere se misli, da bi postali socialisti. Ko ste zbrani, naj sklicatelj razdeli med pričnoje pristopnice. Vsak, ki želi postati član kluba, izpolni eno teh pristopnic, kakor se glase vprašanja. Nato se izroči karte s 50c vred sklicatelju. Ko so vse pristopne karte in svote pobrane, se voli takoj odbor, in sicer tajnik,

organizator in zapisnikar za eno leto, predsednik se voli pa pri vsaki seji. S tem je klub vstanovljen.

Po seji pošlje tajnik gl. tajniku zveze od vsakega člana po 20c za mesečne prispevke, kakor tudi mesečno poročilo in pristopne karte.

Svota 20c se deli takole:

Gl. odboru skupne stranke . . . 5c
Gl. odboru zveze 5c
State in County organ 5c
Izvanredni prispevki 5c

Skupaj 20c

Poleg te svote pridejo še pravila, ki stanejo po 5c komad in pa članske knjižice, ki so po 2c komad.

Ko prejme tajništvo zveze pristopne karte in svoto, odpošlje merke, da klubu številko in pošlje vse potrebno za poslovanje.

Charter dobe klubi od County ali pa državne organizacije, in sicer vedno drugi mesec, ko je klub sprejet v zvezo.

Opravičnik za vzdrževanje seji.

§ 1. Po klubu izvoljeni predsednik predseduje. Ako želi predsednik govoriti, ga zamenja tajnik. Ako govornik ne govori k točki dnevnega reda, ga ima predsednik pravico poklicati k redu, v skrajnem slučaju pa apelirati na priuhoje, da se odvzame govorniku beseda.

§ 2. Govorniki dobe besedo po vrsti, kakor se prijavijo.

§ 3. Predlogi se stavijo ustmeno.

§ 4. Debat o predlogu zamoleta voditi le dva člana, eden za, drugi pa proti.

§ 5. Osebnne opazke se stavijo vedno le na koncu debate.

§ 6. Predlagatelj je dovoljeno ¼ ure za poročilo in 10 minut za zaključni govor.

§ 7. Vsek drug govornik govori le dvakrat k enemu predmetu in sicer prvič 15 a drugič 5 minut.

§ 8. Predlogi se sprejemajo z nadpolovično večino glasov. Pri enakosti glasov oddloči predsednikov glas.

§ 9. Glasovanje o predlogih je javno z vzdiganjem roke.

§ 10. Volitve se vrše potom tajnega glasovanja.

§ 11. Kvorum je tedaj, ako je navzočih 5 članov.

§ 12. Pri predavanju se lahko razvije stvarna debata, ni pa dovoljeno posegati vmes z vprašanji ali mekljici.

Dnevni red in drugo.

§ 1. Seje kluba sklicuje tajnik z dopisnicami ali potom zveznih glasil. Dalje predseduje seji, dokler ni izvoljen predsednik.

§ 2. Predsednik predseduje in vzdržuje red glasom opravičnika in dnevnega reda.

§ 3. Tajnik kluba vodi računsko knjigo o prejemkih in izdatkih, pobira članarino in izdaja članom redne in izvanredne strankine marke; dalje vodi korespondenco s County, State in gl. tajnikom zveze po potrebi; hrani spise, premoženje in vodi imenik dobrih in slabih članov; podpisuje vse uradne listine in mora imeti vpogled v vse delo kluba.

§ 4. Zapisnikar vodi zapisnik in v vsakem zira pomaga tajniku.

§ 5. Organizator vodi brigo za pridobitev novih članov in da so člani naročeni na zvezna glasila, kakor tudi za razpečevanje socialistične literature, prirejanje shodov itd., ako v to popuščajo gmotna sredstva.

§ 6. Nadzorni odbor, sestojč iz treh članov, ima nalogo vsake tri mesece pregledati vse računске knjige in poročati na prihodnji seji kluba o rezultatu.

Dnevni red seje.

1. Volitev predsednika.
2. Čitanje zapisnika zadnje seje.
3. Sprejemanje novih članov.
4. Uplačevanje mesečnih prispevkov.
5. Čitanje dopisov.
6. Poročilo tajnika.
7. Poročilo organizatorja.
8. Poročilo osebnih odborov.
9. Poročilo stalnih odborov.
10. Nedovršena opravila.
11. Razno.
12. Zaključek seje.

ADDRESS ALL MAIL FOR 'PROLETAREC' HEREAFTER TO THE FOLLOWING ADDRESS: 4006 WEST 31st ST., CHICAGO, ILLINOIS.

SOCIALIZEM IN MODERNA VEDA.

IX.

Zakon navideznega nazadovanja in kolektivna lastnina.

Protivniki socializma sicer priznajo, da s svojo zahtevo po družabni preobrazbi socializem navidezno soglasja z razvojno teorijo, da pa iz tega še ne sledi veljavnost njegovih končnih zahtev, predvsem zahteve po nadomestitvi individualne lastnine s socialno in da prav ta zahteva greši proti razvojnemu namenu in da je raditega nesmiselna in utopijska. Glavno protislovje med socializmom in evolucionizmom pa da obstaja v tem, češ, da povratek k skupni zemljiški lastnini pomenja obnovitev prvotnih in divjih kulturnih razmer. Socializem da sicer stremi za preobrazbo, toda po rakavi poti, proti toku družabnega razvoja, ki meri od prvotnega agrarnega kolektivismu k sedanjemu sistemu individualne lastnine, tega znamenja napredne kulture. Socializem pa da pomenja v tem slučaju povratek v barbarstvo.

Na tem ugovoru je popolnoma pravilna opazka, da bi pomenja la skupna lastnina v marsičem povratek k prvotnemu družabnemu redu. Toda sklepi iz tega dejstva so skozinazko zmotni in neznanstveni, ker povsem zanemarijo važen razvojni zakon, kateri se sicer malo uvažuje, ki pa ni zato nič manj resničen. Najpoprej ga je formuliral prerano umrl francoski zdravnik Dumont (1) toda jaz sem opozoril nanj, še predno sem se v politiki prišteval za socialista; njegova važnost sem pokazal v Kriminalni sociologiji in ga nanovo utemelji v diskusiji z Morselijem.

Ta zakon uči, da je povratek družabnih naprav k primitivnim oblikam stalen pojav. Že Cognetti de Martiis je razodel 1881 v svoji knjigi o prvotnih oblikah gospodarskega razvoja nedoločno intuicijo tega zakona; svoje delo sklepa z nedoločno napovedjo, da se izzveje v bodočem gospodarskem razvoju ponoviti pri mitivne oblike, ki so prevladovala v začetku tega razvoja (2).

Spominjam se svojega učitelja Carduccija iz časov svojih študij v Boloniji, ki je pogosto ponavljal trditve, da ves novjši literarni napredek po oblikah in po snovi ni drugega kot obnovitev forme in snovi prvih literarnih pojavov grško-orientalskega sveta; pravzaprav je tudi sedanjí znanstveni monizem, ki oživlja ves razvoj in ki pomenja trajno pridobitev mišljenja nad svetom pojavov, v gotovem pogledu le povratek k idejam grških filozofov in velikega pesnika misleca Lukrecija, po dolgem času metafizičnega potepanja in pohajanja. Mnogoštevilni in prepričevalni izgledi potrjujejo tak povratek k prvotnim oblikam družabnega življenja.

Prvi argument bi veljal le tedaj, če bi nameraval socializem kaznovati sedanje lastnike; dejansko se mora individualna pravica umakniti socialnemu pravu, če smatra družba razglasitev zemljiške lastnine v splošno korist za potrebno, kakor se tudi danes dogaja. Glede drugega protirazloga je pa omenjati, da zemljiška melioracija ni izključna posledica in zaslug lastnikovega osebnega dela, temveč da obstoji deloma v uspešnem naporu in življenjski sili mnogih delavskih generacij, ki so spravile zemljo v sedanje kulturno stanje in sicer na korist drugim; dejansko je družabno življenje družba sama, gl. faktor zemljiške melioracije; zgradba cest, železnice, izumitev poljedeljskih strojev vzišuje lastnikom čisto očitno in brezplačno neznanstveno zemljiško vrednost.

Ker se pa tiče višine in načina razdelitvene odškodnine, ne uvidim zakaj naj bi bila popolna in absolutna; saj mora že danes pri razdelitvi in splošnega inte-

ress odstopiti lastnik svoje zemljiške, katere ima zanj pretim affectionis valed dragih neplačljivih spominov, ne da bi dobil povrnjeno to posebno vrednost. Pri kolektivni razdelitvi, ki jo bo polehčala koncentracija zemljiške lastnine v rokah pišlih latifundiarjev, bo zadoščalo, če se slednjim zagotovi za čas njih življenja mirna in zlozna eksistenca da se podeli razdelitvi vsi znaki najstrožje pravičnosti.

Socializacija lastnine je ob vsej svoji nepopolnosti in približnosti vendar razločna in trajna, in ne da se tajiti, da kaže gospodarska i s tem tudi juristična smer lastninskega reda rastoče prevladovanje kolektivnih interesov in pravice med individualnimi, neudržni tok razvoja nadomesti to prevladovanje s kolektivno lastnino zemlje in proizvodnih sredstev.

Osnovni stavek socializma je torej v popolnem soglasju s sociološkim zakonom navideznega nazadovanja, ki ga je iz prirodnih vzrokov prav znamenito razložil Loria. Pokazal je, kako začetva prvotno človeštvo pod prvimi vti si okrožujočega sveta najpreprostejše osnovne linije svojega življenja. Kasneje izhaja iz napredka inteligence in razvoj spremljajoče, rastoče kompliciranosti analitični razvoj v vsaki napravi kalcitih bistvenih elementov; ko je dopolnjena ta analiza ki valed izgredev na različne plati čisto poraja nasprotja posameznih elementov, se združuje človeštvo na visoki razvojni stopnji v zaključni sintezi teh različnih elementov in se vrača k izhodišču 1) s to omejitvijo pač, da ta povratek k prvotnosti ni gola in preprosta ponovitev. Zategadelj govorimo o zakonu navideznega nazadovanja, in zato je očitanje povratka v barbarsko prvotnost neosnovano. Ne gre za golo ponavljanje, temveč za dopolnitev kolobarja, člena v velikem ritmu, ki vodi seboj vse pridobitve in sadove predidečega, v svojih življenjskih in plodovitih elementih nemaljnivega razvoja; to stanje nadkriljuje zato, objektivno kakor tudi v človeški zavesti visoko embrionalno prvotnost.

Podoba družabnega razvoja ni sklenjen krog, ni kača, ki grize lastni rep, temveč v smislu Goetheja spirala, ki se navidezno povrača sama v sebe, ki pa se dejansko vzpenja vedno višje.

X.

Družabni razvoj in individualna svoboda.

Na podlagi drugega dozdevnega nasprotja med socializmom in evolucionizmom trdijo in ponavljajo v vseh mogočih melodijah, da bode socializem nova oblika tiranstva, da bo uničil ves blagoslov svobode, ki ga je s trudom in za ceno dragih žrtv ter težkega mučenja pridobil 19. vek.

Pri pojasnjevanju prirojene enakosti sem že izvajal, da zagotavlja socializem vsakemu poleg človeškega obstanka najsvobodnejše in najpopolnejše udejstvovanje njegove osebnosti. In drug po razvojni teoriji zasnovani zakon kaže, kako neopravičen je strah, da uredničenje socializma zatve, kar je živega in plodovitega v osebni svobodi. Ta zakon, ki ga je prvi mojstrsko razvil Ardigò, uči, da nobena nova faza družabnega in prirodnega razvoja ne zatve bistvenih pojavov predidečih faz, temveč da se ohranjuje kar je živega v njih in da odstranjuje le njih perverzno in patološke pojave (2). V vrsti živih bitij razvoj rastlinskega življenja ne odstranjuje prvih, v kristalizaciji nastopajočih organizacijskih pojavov, kakor živalske ne odstranjuje rastlinskega življenja in človeštvo ne prejšnjih členov dolge razvojne vrste, temveč vsi potomci različnih prvotnih življenjskih form žive drug poleg drugega.

To je bil in to je pot družabnega razvoja, in v tem smislu tudi razlaga znanstveni evolucionizem srednjeveško kulturo, katere ni izločila pridobitev prejšnjih civilizacij, temveč njih žive elemente so shranila in jih izlegla v resnično kulturo. In isti zakon obvladuje ves velikanski razvoj

1) Loria "Les bases économiques de la constitution sociale" (Pariz 1893).

2) "La formazione naturale" "Onore filosofico" (Padua 1892) v. II.)

družabnega življenja, usodo in zgodovino posameznih družabnih naprav. Nastop nove faze spremelja izločitev odmrlih tvorov in patoloških produktov propadajoče dobe, hkrati pa tak prekrat ohrani, pomladi in razvija zdrave in plodovite organe in zvišuje fizično in moralno stanje človeštva.

Tem zakonom je sledila zgodovina človeštva iz prvega nastopa iz devičkih gozdov pradobe pa do postanka današnje kulture, in sicer v marsičem prekaša predidečo dobo, ki pa je hkrati omdeljevana s strupenimi produkti lastne degeneracije, ki sem nanjo opozoril pri razlagi obratnega izbornega procesa.

Omenjan le, da je obstanek delavcev v današnji meščanski družbi splošno, fizično in moralno višji kot kdaj prej; hkrati pa se ne da tajiti, da je gospodarski položaj prostih mezdni delavcev v marsičem neugodnejši od položaja razredov starega in srednjega veka, sužnjevi in tlačani. Staroveški suženj je bil absolutna lastnina svojega gospodarja in je živel skoraj živalsko življenje, vendar pa je bil gospodar zainteresiran, da mu je zagotovil vsakdanji kruh, zakaj suženj je bil prav tako del njegovega imetja kakor tovarna živina.

Na grudo priklenjeni srednjeveški podložnik je imel gotove, v običajni utemeljene pravice, ki so ga vzele na grudo, ki pa so mu — izimši slabe letine — zagotavljale vsakdanji kruh.

Prosti mezdni delavec našega časa pa je obsojen na trajno, človeka nevredno delo in ne stoji niti v stalnem pravnem razmerju napram svojemu kapitalističnemu delodajalcu ali k zemlji; vsakdanji kruh mu ni zagotovljen, kakaj delodajalec ni več zainteresiran, da bi preživljal ali obdržal delavce svoje tovarne ali svoje posesti; njih bolezen ali smrt zanj ne pomenja nobene izgube, kajti ponudba brezposelnih na delavnem trgu mu dovaža neizpurno množico proletarcev.

Ne da bi današnji lastniki bili hudobnejši kot staroveški, temveč zategadelj, ker je tudi pravni ent produkt gospodarskih razmer, se dogaja, da veleposrednik ali njegov oskrbnik pač pokliče živinskega zdravnika, če mu oboli vol v hlevu, da na ne pošlje po zdravnika, če oboli otrok kravega pastirja.

Kajpada se dobe tudi izjeme dobrosrčnih delodajalcev, ki pozabljajo na to pravilo, zlasti če živé v vsakdanjem stiku s svojim delavstvom, kakor se nedvomno tudi dobrosrčni nagon — tudi poleg "charity sporta" — pojavlja več ali manj hrupno v bozatih plasteh prebivanja in tolaži skriti glas nekega neprijetnega občutka pravne odgovornosti; toda neizpurno pravilo ostaja pač, da ima delavec v sedanjem industrializmu pač glasovno pravico, politično in zborovno svobodo (saj dokler je ne porablja za ustanovitve delavske stranke, ki si vzame jedro socialnega vprašanja za svoj program), da pa nima zagotovljene vsakdanjega kruha in bivališča.

(Dalje prihodnjik.)

Novi sobojevnik.—Zveza stavbinkih delavcev za Hrvaško in Slavonijo je pričela izdajati svoj strokovni list "Gradjevinar". Izdajati strokovni list je bila že zdavnaj želja zveze, ali politične razmerje na Hrvaškem niso to dopuščale. Lust bo izhajal dvakrat na mesec in obeta biti zanimiv za razvoj organizacije stavbinkih delavcev na Hrvaškem. Novemu sobojevniku želimo najboljši uspeh.

Kongres norveških strokovnih organizacij, ki se je vršil meseca junija t. l., se je vdeležilo 200 delegatov, ki so zastopali 63.000 členov. Iz poročila o triletnem delovanju posnemamo, da so strokovne organizacije v zadnjih treh letih napredovale za 20.000 članov. Zvezi pripada 25 centralnih organizacij z 914 podružnicami. Stavk je bilo v t. l. 11, v letu 1911 je bila polovica norveških delavcev prisiljena stavkati, ker sta bili dve veliki izprtji. Vseh plačilnih gibanj je bilo 573, katerih se je vdeležilo skupno 92.365 delavcev. Za stavkino podporo je zveza izdala en milijon in 700.000 kron.

ONOVİ SOCIALNI FILOZOFIJI.

Dr. Ant. Uhlir.

Konec.

Naša osebna, individualna, subjektivna zavest je prenestavna, nego da bi razjasnila neizmerno kompliciranost kolektivnih idej. Individualna zavest je vezana s telesnim organizmom, ki ima le omejen krog duševne učinkovitosti: občutek, sprejemanje, čutenje in splošne predstave, — torej zgolj afektivne, premenljive, bežne, nestalne pojave, dočim so ideje kolektivne zavesti ustanovljene, objektivne, nujne in splošne pojmi. Če bi bil naš razum odločen le na plodove našega organizma-psihicnega življenja, bi sploh ne bil razum, ampak zgolj zbirališče čutnih dojmov, brez logike, reda zveze. Intelektualna dejavnost je pač nekaj več nego čutna pestrost brez soglasja. Ideje, ki tvorijo naš razumov sistem, nadkriljujejo vse naše organizmne možnosti, segajo nad našo individualno izkušnost, nad našo osebno, subjektivno empirijo; pojmi, s katerimi mislimo, niso le stvari naše osebne čutne izkušnosti.

Vprašanje, odkod so ti pojmi, je bilo vedno glavni filozofični problem. Kakšna je razlika med čutnimi predstavami in nadčutnimi pojmi? Ali je možno tudi spoznanje, ki ni odvisno le od čutne izkušnosti? Ali je kakšen svet idej, pojmov, mišljenja po zornim kotom večnosti, su specie aeternitatis, vir najvišje, trajne, povsod priuhoče, neosebne, objektivne, brezpogojne in logične resnice?

Zavest te dvojnosti duševnega življenja, kretajočega se med čuti in razumom, se je pojavljala v najraznejših filozofskih, verskih, pesniških in znanstvenih formulacijah. Zavest razlike med tem kar izhaja iz osebne čutne izkušnosti, in tem, kar nas dviga nad vsakdanjo bežno empirijo k višji zavesti, k idealnejši zavesti, je bila v bistvu zavest razlike naših čutnih predstav in naših pojmov, kojih izvor je bil nerazumljiv. Tem večja je bila tajinstvenost tega nadčutnega sveta idej, ker se je človek, ki se je odkril čustev in živel idealneje, čutil nekako očiščenega, okrepanega, vzvišenega nad svojo fizično ekzistenco; vse njegovo dejanje in nehanje je bilo pronienjeno od neznane sile, vse njegovo materialno življenje je zadobilo navenega smisla. Dvojnost duševnega življenja, razlika čutov in razuma je bila izoblikovana z razliko zemlje in neba, človeka in boga in pod.

V filozofiji sta bili ti strejnosti od nekdaj najtežja uganjka. Ljudje so neprestano živeli v zavesti tega dualizma, in filozofija ga je izkušala razložiti, kakor je pač mogla. In vselej se je tudi razlagala uoenostavila v smislu te ali one stranke: materializem je ona višja idejna stanja prevajal na nižji gnotni temelj, pojasnjeval je razum iz čutov, duha iz gnotni temelj, pojasnjeval je razum iz čutov, duha iz gnotne, — spiritualizem pa je vse duševno življenje izvajal le iz neke nadčutne dejstvenosti, iz nekih prirojenih, božjih darov človeškega duha, ki jih preprosta človeška pamet ne more razumeti.

Najprej je v grški filozofiji — če imamo v mislih le filozofične sisteme našega kulturnega sveta — Platon govoril o državi dej, ki ekzistujejo izven sveta, v katerem sami živimo; po Platonu so bistveni znaki tega višjega bitstva stalnost, nepremenljivost, — dočim se vse, kar vidimo in slišimo, ker je predmet naših čutov, preminja, nima trajnosti, torej ni, Resnične in dejstvene se te ideje, pojmi. Ontologični dokaz božje ekzistence v krščanski filozofiji je tudi osnovan na tej razliki med čuti in idejami: bog je naš pojem, torej je, in človeški razum ga ne doseže, ne proniene.

V srednjem veku so realisti pravili, da so pojmi nekaj dejstveno obstoječega (res, realitas), — nominalisti pa so zopet trdili, da so pojmi le besede (nomina) in nobena dejstvenost.

Takšne prirojene ideje bi morale biti dokaz neke višje ekzistence. Nasproti temu sta Locke in Hume priznavala kot empiri-

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1891.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1893 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati gl. tajniku. Vse denarne pošiljate pa gl. blagajniku.

sta le čutno izkušnost in tajila prirojenost in sploh ekzistenco pojmov. O čimer nimamo čutnih dojmov, o tem nimamo niti pojmov, — pravijo tudi dandanes v empirični psihologiji.

Kant je razlikoval praktični razum (Verstand) in spekulativni (Vernunft); prvi je pomenjal čutno spoznanje, drugi pojmovno dejavnost našega duha. Verstand imajo tudi živali, z njim po čutih spoznavajo svet; šele s Vernunftom se človek povspne nad svet čutov in dospe do zavesti, da ekzistira nadčutno absolutno, katerega pa ni moči spoznati.

Po Kantu končno hoče novoracionalizem nasproti pragmatizmu na realnih vedah zasnovati metafiziko in navezuje zopet — po analogiji filozofičnega pozitivizma — na tradicije velikih metafizikov XVII. sto. Descarta, Spinoza in Leibnisa; on pravi, da so realnosti tudi ideje, ki niso v neposrednem dosegu subjektivne zavesti.

Današnja sociologija dokazuje tudi dvojno stran duševnega življenja. Če psihologija uči, da so afektivni in intelektualni pojavi bistveno tako različni, da zahtevajo posebnih proučevalnih metod, pravi sociologija, da pojmovtornosti ni drugače razložiti nego s kolektivno zavestjo. Proti omejenosti individualne izkušnosti pojmi, ki tvorijo naš razumov sistem, predpolagajo miselsko sodelovanje celih generacij. Da bi mislili o verskih, нравnih, pravnih in gospodarskih stvareh tako, kot dejansko mislimo, v to ne zadošča izkušnost posameznikova. Vse naše individualno življenje je speto v obsežno organizacijo socialnih utvar, ki so do današnje stanja dozorele le s tem, da se je v njih osredotočevalo intelektualno stremenje vsega prejšnjega človeštva. Socialne institucije so sad človeškega sodelovanja; zato so tako trdne, trajne, neosebne in splošne in zato imajo tudi toliko avtoritete. Posameznik je le minljiv deleč družabne celote, katere si je od nekdaj gradila svoje institucije; in posameznik, ki se je od nekdaj gradila svoje institucije; in posameznik, ki se je upr avtoriti družabno ustanovljenega verskega, нравnega, pravnega ali gospodarskega sistema, začuti svojo nemoč in zapuščenost. Zakaj družba ne olajšuje le življenja svojim udom, ona zato tudi terja popolne pokornosti. Družabno življenje donša dobroto, nalaga pa tudi dolžnosti. Družabno življenje donša dobroto, nalaga pa tudi dolžnosti. Posameznik čuti v onem idealnem ovzdušju kolektivne zavesti okrepitev, moralna solidarnost dviga; v duhu socialnih idealov živeč pozablja na svoje osebne težnje in v navdušenju, ki ga delimo z vso kolektiviteto, nam nobeno osebna žrtve ni težavna. Ljudje se za svobodo svojega naroda spušajo v boj na življenje in smrt; socialne in politične revolucije so vedno pomenjale nadčloveško samozatajevanje posameznikov in razmah k idealu i za ceno človeškega življenja. Veliki svetovni pokreti od prvega krščanstva do socializma so bili tak idealizem, ki je dvigal, razplamenjeval, prešinjal cele

družbe; posameznik se je čutil sposobnega nadčloveških dejanj in njegovi osebni interesi so se umikali pred idealom celote, vse njegovo bitje je bilo v službi socialnega ideala. Kadarkoli se k socialnemu idealu dvignemo z neomejeno udanostjo, je naše življenje vselej prešinjeno od edine ideje in edine tznje, ki nadkriljuje vse osebne težnje.

Socialna filozofija, ki se opira o sociologično dognana socialna dejstva, pravi, da je bil dualizem čutnih predstav in razumovih pojmov, dualizem individualne empirije in socialnega idealizma, dualizem individualne zavesti in kolektivne zavesti v filozofijah simbolizovan dualizmom človeka in boga. Bog je bil simbol človeške družbe, bog je bil mistična apoteoza družbe. V prvotnih družbah je bil bog mišljen v prirodnih stvareh, v živalih in rastlinah. V kulturnejših družbah je bilo božanstvo shierarhizovano po družabni organizaciji; v antični demokraciji je bilo več bogov (politeizem), z Imperijem je bil dovršen verski sistem z enim, najvišjim bogom (monoteizem). Teizem in deizem, po katerih ekzistuje bog bodisi kot transcendentna moč v svetu vedno živo priuhoče, ali pa le kot prvi vzrok sveta, enako kot politeizem, po katerem je bog s svetom eno in isto, so le bolj filozofično izdelani monoteistični nazori. Vse to so simboli socialne dejstvenosti in priuhoče, da bode teologične metafore kot izrazi nadosebne zavesti veljale tako dolgo, dokler ne postane znanstveno spoznanje njih pravega pomena in smisla splošno. Zato je tudi s tega stališča ateizem, ki boga sploh taji, zgolj materializem; kajti pomenjal bi dosledno in tajeje socialnega idealizma.

Vsa razlika verskega dualizma in individualno-socialnega dualizma je v spoznavalni metodi. Nekdanja vprašanja o bogu in njega ekzistenci postajajo danes vprašanja o kolektivni zavesti, namesto teologičnih simbolov rabimo sedaj eksaktne znanstvene izraze, ki izkušajo zadeti dejstveno socialnih pojavov. Prej so pravili bog in človek; danes pravimo družba in posameznik. Bile so božje in človeške stvari, svete danes so to socialne in individualne posvetne, vzvišene in nizke, — ne stvari. Zediniti se in živeti z bogom in v bogu se pravi po naše postaviti se popolnoma v službo socialnih idealov. Kar je nekoč bil verski idealizem, je danes socialni idealizem. Dokler človeška misel ni zadela pravega značaja pojavov neorganičnega, organičnega, psihicnega in socialnega sveta, je ves svet in vse življenje zagrinjala v versko simboliko. Ko pa so se stvari začele pazljivo misliti, kajti, kakšne se umikajo točnim pojmom. Najkompliciranjši pojavi seve so mogli biti pronienjeni šele, ko so se spoznali njih temelji, in tako se po prirodi in človeku končno prihaja do družbe, da se spozna njena samobitnost in zakonitost. Stvari sveta se v celoti ne preminjajo; izpopolnjuje se le človeško spoznanje. Od verske metode se napreduje do znanstvene metode. In kakor je bilo metafizično življenje osnovano na nekih metafizičnih predpolagah, tako bo tudi bodoča praksa zasnovana na

BELEŽKE.

Glasovni vladnega statističnega urada v Washingtonu je v prvih šestih mesecih tega leta smrtno ponesrečilo pri delu 1437 premo- garjev v Zedinjenih državah. Pennsylvania je na čelu vseh ostalih držav s 763 smrtnimi slu- čaji. Lansk leto v tem času je padlo 1419 premo garjev, torej manj kot letos. Te številke znači- jo krvavi davek, katerega plaču- je proletarijat molohu kapitaliz- mu. Nasilna smrt 1437terih pre- mo garjev pomeni par milijonov dolarjev več profita za premo- garske kralje. Tako bo zmiraj, dokler se bo zasebni kapital cel- nil več kakor pa življenja delav- cev. Dol z kapitalizmom!

Henry Spencer, notorični zlo- činec, katerega so nedavno prije- li v Chicagu in kateri je priznal, da je umoril 12 oseb, izjavlja pred časniškimi reporterji, da je šolo za morilec izdelal v jolietški kaznilnici. "Nikdar bi ne bil mo- rilec," pravi Spencer. "da me niso od tega pripravili v kazni- nici. Človeko se dajo tam kaj po- boljšati se, ako tudi se hoče. Za najmanjšo kršitev kaznjenjskih odredb so me zaprli v temno ce- lico pod zemljo, kjer sem sedel na mrzlih, mokrih tleh in vsak čas je prišel doli veliki zamorec in me pretepaj z bičem. To mi je vsadilo v srce sovraštvo do vseh ljudi in komaj sem čakal, da bom prost, da se mašujem. Ob času mojega zapora v Jolietu se je 11 kaznencev obesilo in 5 jih je skočilo iz tretjega nadstropja na kamenita tla, kjer so obležali mrtvi. Smrt je boljša, kakor pa taka ječa." Tako se rodijo zlo- činci. In odgovoren je družabni sistem.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

M. P. Black Diamond, Wash.: Proletarec je in bo vedno na stra- ni članov, najsiho katerikoli na- predne Jednote. Kdor si ono za- dedo drugače tolmači, ta stvari ne razume. — Pozdrav!

— Zastopnik iz Clinton, Ind., naj pošlje boljši naslov za John Retarja, Bx. 73 Falleston, Ind. Pošta nam je list vrnila s pripom- bo: Returned for better adress.

— Naročnik: Vsak naroči lah- ko list za kogar hoče; če ga doti- čnik neče, ga lahko potem pošte zavrne. To je vse. — Pozdrav!

— Svete za Erjavčev fond po- slana so dr. Matkotu, ki še niso bile objavljene, se objavijo v eni bodoči številki.

— "Amerikanski Slovenec" je priobčil v št. 78 tele gorostatsne katoliške laži:

"Proletarec", zakaj ne poveš svojim razrednim siromakom, ka- ko je pred letom dni žalostno po- ginih socialistični list "Appeal to Reason" — zaradi strašnega po- manjkanja naročnikov?"

Dejstvo: Appeal to Reason ima danes še vedno čez pol milijona naročnikov in ga dobimo vsak te- den redno v zameno. — A. S. se bo zato zagovarjal.

Am. Slov. v isti številki piše: 5) ker je v socialističnih zadevah nezmožljiv samo glavni odbor v Chicagu pod predsedstvom debe- luharja Zavrtnika...

Dejstva: Gl. odbor J. S. Z. sploh nima stalnega predsednika, ampak si ga voli na vsaki seji. In ker so dr. Zavrtnik sploh ni član tega odbora, je naravno, da se ne vodijo zadeve pod njegovim predsedstvom.

O Beblu piše, A. S., da je za- pustil premoženje 937.500 fran- kov, ne pove pa, da je to premo- ženje zapustil socialistični stran- ki.

Amer. Slovenec imenuje v isti številki zavedne delavce — socia- liste — bedake!

Sodrug! Ali se spleča odgo- varjati na take patentirane kato- liške laži v predalih Proletarca? Morda! Sme pač v boju; med sve- tlobo in temo, med napredkom in nazadnjaštvom... Ali se izdat- nejše bojno sredstvo proti vsemu slovenskemu nazadnjaštvu, ka- kor pisani odgovori, so novi na- ročniki na Proletarca. Ko bo Pro- letarec tako močan, da ga bo ve- čina čitala v vsaki slovenski na- selbini v Ameriki, takrat sodrug, bo prišel čas, ko bodo prenehali taki napadi od strani ljudi, ki se živo od teme. Takrat se ne bo več imelo bledeti in norca briti iz slovenskega trpina. Mnogo, mno- go, v tem oziru spremenilo se bo. — Jolietu, samo veld akti v in agitacije naših požr-

tvovalnih delavcev, in še več se bo spremenilo, če bomo v našem delu vztrajni in solidarni; če bo- mo imeli vedno v vidu, da nas skuša nasprotnik s svojimi lažmi in zavijanjimi razdvajati, da bi imel sam čisto pot k temi, nazaj — na- zaj v blažene čase...

Sodrug! Čudne vrste socialisti pod solncem bi bili, če bi nas hvali- li Amerikanski Slovenec. Pusti- mo mu svoje veselje, naj ga vži- va, dokler misli, da mu to nosi. Mi pa pojdimo s podvojeno silo na delo, da opravimo to, kar nam veleva naša delavska in socialisti- čna zavest.

Naprej fantje, naprej!

Hamburg. — 19. sept. je poli- cija na ukaz državnega pravdni- štva aretirala ravnatelja hanze- atske banke Kramerja pl. Klaus- burga in Henriča Büttheja zara- di raznih sleparskih mahinacij. Banko so zaprli in vse knjige konfiscirali. Pravijo, da so iz- gubljeni vsi deleži, ki znašajo 2 milijona mark in še 600.000 mark vlog.

NAZNANILO IN VABILO.

Stem ste vabljeni vsi rojaki, ka- teri stremite po boljšem življen- ju, neodvisnosti, samostojnosti in uživati sad svojega truda, da si pridete pogledati lepe in obilne pridelke tukajšnjih rojakov in farmerjev, ter se prepričate na la- stne oči in potem sodite po svojem premisleku, kje da je bolje za vas, mučiti se in garati po zaduljih to- varnah, rudokopih in enakih zdravju škodljivih krajih, za par dolarjev, kar komaj zadostuje za boro življenje in vsakdanje po- trebnosti, ali pa biti samostojen, in neodvisen, sam svoj delodaja- lec in gospodar na zdravem in sve- žem zraku v prijaznem in rodovit- nem kraju, kjer se Vaše delo sto- tero izplača in kjer si v par letih po marljivem in dobrem gospo- darstvu napravite eksistenco, po- stanete od vsakega neodvisen, sam svoj gospodar, ter premožen farmer katerega vsakdo časti in se mu ni treba uklanjati bosom, za iste krvav pot potiti ter njih žepe polniti, ki vas v zahvalo za to, v slučaju bolezni in onemoglo- sti brezplačno odsluže in Vaše me- sto z novimi močmi nadomestijo, ne oziraje se na vas, in vašo uso- do. Pomislite nekoliko, pripravite si boljše bodočnost, da bode- te enkrat uživali sad svojih žuljev in truda, da Vam ne bo potreba na stara leta skrbeti kje bo- dem spal? kaj bode jedel? in kaj bode z mojo družino v slučaju da obolim ali celo umrjem. Še je priložnost in čas se takih skrbi re- šiti in pripraviti sebi in svoji dru- žini boljše življenje in brezskrb- no bodočnost.

Kupite si kos dobre in rodovit- ne zemlje v prijaznem in lepem kraju Wausaukee, Wis., kjer imam še precej rodovitne zemlje na prodaj po zelo nizkih cenah in ugodnih malih naplačilih, tako da si vsakdo, ako ravno je pri mar- lem denarju lahko zemljo kupi in si boljše bodočnost preskrbi kjer bode brezskrbno med rojaki v tej slovenski farmerski naselbini sad svojega truda užival in kjer je v zadnjih 4 mesecih že nad 80 roja- kov svoja posestva kupilo, kar je jasen dokaz, da je zemlja rodo- vitna, kraj prijazen in zdrav, do- bra in čista voda, ugodno podne- bje in klima, kjer se ni bilo nikdar slabih letin in kjer je vedno do- ber trg ter izvrstne železniške zve- ze z vsemi večjimi mesti in trgi.

Kdor želi imeti posestvo v tem prijaznem in ugodnem kraju, naj pride naravnost sem v Wausau- kee, Wis. Ako pa želi prej kakih natančnejših informacij, naj piše takoj na

A. Mantel L. Box 221, Wausaukee, Wis.

V dodatek naznanilo stem na- znanjam vsem rojakom, ki so mi pisali, da pridejo v teku tega me- seca, kakor tudi onim, ki so že ku- pili a se še ne naselili, da sem svo- jo pisarno iz Chicage preselil sem, ter se tudi sam tukaj za stalno na- selil, tako da bodem lahko vsaki- as rojakom na razpolago in v po- moč v vseh možnih ozirih in po- trebnostih. Ko se odločite sem- riti, kupite vozni listek direktno v Wausaukee, Wis. in mi svoj prihod naznanite, da Vas tukaj- naj prikažem in se za Vas zavzamem.

(Advertisement)

Vabilo na zabavni večer

Slov. Izob. Dr. "Vihar"

1. NOVEMBRA 1913

V lastnem domu Dunio, Pa., ob 7 uri zvečer.

PROGRAM:

"Mutast muzikant" enodejanska burka

OSEBE:

Tomaž Lesnik g. Ivan Petercel
Mara, njegova žena g. U. Milavec
Katica, hešina ga. Mary Heršič
Tone Lisica g. Fr. Bavdek
Peter Ozebek g. V. Pivk

PO IGRI SLEDI PLES TER PROSTA ZABAVA.

Cenjeno občinstvo iz okolice se uljudno vabi na ta zabavni večer.
VSTOP \$1.00. PIVO PROSTO. DAME so vstopnine proste.
Za postrežbo skrbi ODBOR.

VABILO NA VESELICO

— katero priredi —

Slov. Soc. Klub štev. 13.

V MORGAN, PA.

V ČETRTEK DNE 27. NOVEMBRA 1913

v dvorani dr. Bratstva št. 6. S. N. P. J.

ZACETEK VESELICE OB 4. URI POPOLDAN.

Igrala bo izvrstna slovenska godba Beadling Brass Band. — Na veselici bo igrana tudi šaljiva tombula, in druge zabavne tekne.

VSTOPNINA 50c. — DAME PROSTE. ODBOR.

Look Out! You'd better take care of Yourself

Glavobol, bolečine v grlu, v prsih in straneh, slabe žleza in drugi znaki prehlada ne bodo imeli nevarnih po- sledic, če bode- te rabili

Dr. Richterjev Pain-Expeller

po predpisih, ki so natisnjeni na omoti. 25c. in 50c. steklenice. Čuvajte se ponaredb in pazite na sidro in naše ime.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N. Y.
Dr. Richterjevo Congo Pilule ojačajo. (25c. ali 50c.)

10 Cigarettes

Kadite Izvrstne

NEBO

CORK TIP

CIGARETTES

Brez primere najboljši

5 Cents

KADAR potrebujete društvene po- trebnosti kot zastave, kape, re- galije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2616 South Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni.

Vse delo garantirano.

FOTOGRAFIJE

najfinejšega dela, najsiho ženitovanjske, društve- ne ali družinske, vedno dobro in okusno izdeluje

IVAN VČELIK, prvi hrvatski fotografist

1634 Blue Island Ave., med 18. in 16. ul., Chicago.

Z vsakim tucetom slik damo krasno darilo.

Telefon: Canal 2599.

Staremu prijatelju, ki se je v dolgi letih izkazal, je treba o- hraniti zvestobo. Kdor trpi za nadležnim prehladom, naj ne po- skuša vsa mogoča in nemogoča sredstva, ampak naj si preskrbi takoj pristni "Pain Expeller". Naj se drgne z njim krepko po vratu, prsih ter stopalih in takoj bo dobro. Pain Expeller se lahko

dobi v Ameriki po vseh lekarnah za 25 centov steklenica. Treba pa je paziti, da se dobi pristnega z varstveno znamko s sidrom. (Adv.)

Ali ste zapazili, da Vam je, ali da Vam bo v kratkem potekla na- ročnina?

Za vsak slučaj poravnajte ta- koj, da se Vam ne vstavi lista.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postre- ženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.66 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo.

Izdelujeva obleke po najnovejši modl.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue

vogal Loomis ulice

Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA \$1,900,000.00

JAN KAREL,
PREDSEDNIK.

J. F. ŠTEPINA
BLAGAJNIK.

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" zbirskih bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi ule- go poslane hranilnice Zdr. držav. Zvrstje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni :- :- :-

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. — Odprto po dnevi in ponoči. Unijske cigare! — E. RICHTER, lastnik.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS,
predsednik.

W. E. WISSINGER,
blagajnik.

Pozor slovenski gostilničarji!

Moja trdka je prva in edina slovenska samostojna v Ameriki, ki importira žganje naravnost iz Kranjskega. Poskusite en zaboj 12 steklenic, od vsakega 3 steklenice brinjeveca, slivoveca, tropinjeveca in grenko vino. Zagotovim Vam, da boste zado- volni. Dokaz je, da v osmih letih nisem nobenega odjemalca izgubil na tej pižaji.

Prodajem nekoliko ceneje kot katere druga trdka, ker ne plačujem dražih agentov. Prodajem samo na debelo. A. HORVAT, 600 N. Chicago, St., Joliet, Ill.